

ILOA JA MUKAVAA SEURAA

Kyselytutkimus Saapas-vapaaehtoisuudesta Espoossa

Aura Karjalainen
Opinnäytetyö kevät 2017
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kristillinen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumis-
vaihtoehto
Sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaa-
jan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Karjalainen, Aura. Iloa ja mukavaa seuraa. Kyselytutkimus Saapas-vapaaehtoisuudesta Espoossa. Diak Helsinki, kevät 2017, 67 sivua, 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten Espoon Saapas-vapaaehtoiset saataisiin sitoutumaan ja osallistumaan toimintaan säännöllisesti. Tavoitteena oli tuottaa Espoon seurakuntien erityisnuorisotyönohjaajille tietoa, jonka avulla he voivat kehittää Saapas-toimintaa.

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena Webropol-alustalla marras- ja joulukuussa 2016. Kyselyyn vastasi 13 vapaaehtoista. Kyselyssä kysyttiin Saapas-toimintaan osallistumisesta, koulutuksesta, virkistystoiminnasta sekä työntekijöiltä saadusta tuesta.

Opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmänä oli kyselytutkimus. Aineistoa analysoitiin kvantitatiivisesti, mutta avoimia vastauksia myös laadullisen tutkimuksen keinoin. Aineistoon perehdyttiin teorialähtöisesti vertaamalla vastauksia vapaaehtoistyöstä tehtyihin tutkimuksiin sekä kirkon strategioihin ja muihin asiakirjoihin.

Vapaaehtoiset kokivat pääsääntöisesti saavansa työntekijöiltä tarpeeksi tukea ja pitivät saamaansa koulutusta hyödyllisenä. Lisäkoulutusta kaivattiin päihteistä, nuorten elämästä sekä ensiaputaidoista. Päivystyksiin ja operaatioihin lähtemiseen vaikuttivat työt, säätila sekä muu ajankäyttö. Vapaaehtoiset, jotka tekivät muuta vapaaehtoistyötä, osallistuivat aktiivisimmin myös Saapas-toimintaan. Syitä lähteä mukaan olivat esimerkiksi nuorten kohtaaminen sekä muut vapaaehtoiset. Vapaaehtoiset saivat toiminnasta esimerkiksi hyvää seuraa, seurakuntayhteyden sekä kokemuksen, että he tekivät tärkeää työtä.

Kyselyn perusteella vapaaehtoiset olivat enimmäkseen tyytyväisiä toimintaan, koulutukseen sekä viestintään. Välillä viestit tulivat viime tipassa, joten olisi toivottavaa, että päivystyksistä ja operaatioista vastaavat työntekijät lähettäisivät tiedon päivystyksestä tai operaatiosta ajoissa. Sitä pidettiin hyvänä, että tieto tulee sekä Facebookin että sähköpostin kautta. Työntekijöiden tukea vapaaehtoisille pidettiin hyvänä, mutta vapaaehtoiset toivoivat, että päivystyksen lopuksi ehdittäisiin purkaa illan tapahtumia.

Asiasanat: osallisuus, vapaaehtoistyö, erityisnuorisotyö, etsivä nuorisotyö, kirkon nuorisotyö, Saapas, kyselytutkimus

ABSTRACT

Karjalainen, Aura

Joy and Enjoyable Company. A Survey of Volunteering in Saapas in Espoo.

67 pages, 2 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2017.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor in Social Services.

The aim of the thesis was to study how Saapas volunteers could be encouraged to commit to Saapas and take part in its operation. The purpose was to produce knowledge for the employees of Espoo parishes to help them improve Saapas.

The study was realized as a survey in November and December in 2016. The survey was answered by 13 volunteers. The questions were about participation, training, recreational activities and support from the employees. Quantitative methods were used in data analysis, but some questions were analyzed also qualitatively. The data was examined theoretically by comparing it to research on volunteer work and strategies and other documents of the Evangelical Lutheran Church of Finland.

Volunteers considered that they had enough support from the employees and the training was useful. Extra training about intoxicants, life of teenagers and first aid skills were needed. The willingness to participate to volunteer work was influenced by work, weather and other activities of the volunteers. The volunteers that participated in other volunteer activities were the most active also in Saapas. Volunteers participated because they want to be part of teenagers' lives and meet other volunteers. They gained from Saapas for example good company and the feeling that they were doing something important.

According to the survey, the majority of the volunteers were satisfied with the volunteer work, training and communication. Sometimes volunteers received messages about activities at the last moment. It was a useful idea to send messages through multiple channels. The volunteers had enough support from the employees, but it would be a good idea to spend time to discuss about evening's events after participating Saapas.

Key words: participation, inclusion, youth work, volunteer work, church youth work, outreach youth work, survey

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OSALLISUUS	7
2.1 Osallisuuden määrittelyä	7
2.2 Osallisuus seurakunnissa	8
3 VAPAAEHTOISTYÖ.....	11
3.1 Vapaaehtoistyön määritelmä.....	11
3.2 Vapaaehtoistyö Suomessa ennen ja nyt.....	13
3.3 Vapaaehtoistyö seurakunnissa	14
3.4 Vapaaehtoistyön tutkimus	16
4 KIRKKO ESPOOSSA	18
4.1 Espoon seurakunnat.....	18
4.2 Vapaaehtoistyö painopisteenä Espoossa	20
5 ETSIVÄ NUORISOTYÖ OSANA ERITYISNUORISOTYÖTÄ.....	23
5.1. Etsivän nuorisotyön kehittyminen.....	23
5.2 Kirkon erityisnuorisotyö.....	25
5.3 Saapas Suomessa ja maailmalla	26
5.4 Saapas Espoossa.....	27
6 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	30
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	31
7.1 Opinnäytetyön yhteistyötaho	31
7.2 Aineiston keruu.....	31
7.3 Aineiston analysointi.....	32
8 TULOKSET	35
8.1 Perustiedot vastaajista	35
8.2. Aktiivisen vapaaehtoiset.....	36
8.3 Viestinnän merkitys vapaaehtoisille.....	40
8.4 Koulutus ja virkistystoiminta auttavat jaksamaan	41
8.5 Vapaaehtoinen antajana ja saajana	43
9 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	45
10 POHDINTA.....	50
10.1 Vapaaehtoistyön kehittäminen.....	50
10.2 Luotettavuus ja eettisyys	51
10.3 Prosessi ja ammatillinen kasvu	53
10.4 Jatkotutkimus	55

LÄHTEET	56
LIITE 1: KYSELYN SAATEKIRJE	64
LIITE 2: KYSELY.....	65

1 JOHDANTO

Seurakunnissa vapaaehtoisten ja vapaaehtoistyön merkitys kasvaa. Vapaaehtoistyö on myös hyvä keino osallistaa ja kiinnittää ihmisiä seurakuntaan. Isostoiminta ja muu rip-pikoulun jälkeinen nuorisotyö on edelleen suosittua, mutta nuoret aikuiset eroavat kir-kosta. Nuorille ja työikäisille aikuisille toimintaa on monissa seurakunnissa hyvin vä-hän. Vapaaehtoistyö on tapa pysyä kirkon työn piirissä ja seurakunnille tapa pitää nuo-rista aikuisista ja työikäisistä kiinni. Toisaalta myös rahat vähenevät ja resurssit pie-nenevät ja vapaaehtoistyöhön panostaminen voi osaltaan ratkaista tätä ongelmaa.

Espoon seurakuntayhtymän ja seurakuntien strategioissa vuosille 2017–2021 koroste-taan vapaaehtoistyön merkitystä. Vapaaehtoistyöhön tulisi panostaa niin työntekijöiden koulutuksessa kuin käytännön seurakuntatyössäkin. Yksi vapaaehtoistyön muoto on suomenkielisissä seurakunnissa toimiva Nuorten Palveluoperaatio Saapas. Työ on etsi-vää nuorisotyötä, ja sen tarkoitus on kohdata ja auttaa niitä nuoria, joita ei muuten ta-voiteta. Saapas on vapaaehtoistyötä, eikä siis toimi ilman aktiivisia vapaaehtoisia. Es-poossa Saapas-toimintaa on ollut 25 vuotta ja sinä aikana niin työntekijät kuin vapaa-ehtoisetkin ovat vaihtuneet ja vapaaehtoisten määrä on vaihdellut. Saapas on edelleen ajankohtainen ja tarpeellinen toimintamuoto, joten työn jatkumisen kannalta motivoitu-neet vapaaehtoiset ovat tärkeä asia.

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on selvittää Saappaan työntekijöille, millaista tukea, apua ja virkistystä vapaaehtoiset kaipaisivat. Tutustumalla vapaaehtoistyöhön tältä kan-nalta toivon saavani ajatuksia ja työkaluja myös omaan työhöni tulevaisuudessa. Vapaa-ehtoiset ovat työssä merkittävä voimavara, mutta he tarvitsevat myös työntekijän aikaa ja muita resursseja. Miten auttaa ja tukea vapaaehtoisia? Mitä he kaipaavat ja tarvitsevat jaksakseen ja innostuakseen?

Tässä opinnäytetyössä kirkolla tarkoitetaan Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa ja seurakunnalla Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntaa. Osassa lähteistä va-paaehtoistyö ja vapaaehtoistoiminta määritellään hieman toisistaan poikkeavasti, mutta tässä työssä niitä käytetään toistensa synonyymeinä.

2 OSALLISUUS

2.1 Osallisuuden määrittelyä

Terminä osallisuus on hankala määrittellä, mikä voi johtua ainakin osaksi siitä, että kansainvälisessä tutkimuksessa termille ei ole kunnollista käännöstä. Englannin inclusion tai social engagement voidaan kääntää osallisuudeksi, mutta myös osallistumista tarkoittava participation voi tarkoittaa osallisuutta. Usein osallisuuteen liitetään käsite vallasta. Tämä näkyy myös siinä, että osallisuutta määritetään niiden kautta, joilla valtaa ei tyypillisesti ole, kuten lapset, nuoret tai vammaiset (kts. esim. Eteva i.a; Piironen 2007; Kiilakoski, Gretschel & Nivala 2012).

Sherry R. Arnstein määritteli jo 1969 osallisuuden vallan kautta. Osallisuus mahdollistaa, että kansalaiset voidaan ottaa mukaan vaikuttamaan. (Arnstein 1969.) Anne Birgitta Yeung (2002, 77, 86–87) kritisoi näin yksipuoleista näkemystä nuorten osallisuutta käsittelevässä artikkelissaan ja pohtii, voiko kyse olla osallisuudesta ilman valtaa. Voiko vapaaehtoistoiminta olla ruohonjuuritason toimintana osallisuutta? Onko osallisuutta se, että toimii vapaaehtoistyössä osallistumatta vaikuttamiseen tai päätöksentekoon?

Aaro Harjun (2013) mukaan osallisuus on kuulumisen ja mukanaolon tunnetta. Ihminen, joka tekee työtä, harrastaa, osallistuu ja vaikuttaa, kokee olevansa osallinen omassa yhteisössään ja yhteiskunnassaan. Työttömän tai syrjäytyneen on vaikea kokea tällaista osallisuutta. Osallisuus on kokemusta ja jakamista. Yksilö on yhteisön jäsen ja hänellä on mahdollisuus olla rakentavasti mukana yhteisön prosesseissa. Hän pääsee vaikuttamaan ja ottaa vastuuta seurauksista. Läheinen käsite osallisuudelle on osallistuminen. Se tarkoittaa mukanaoloa tilanteessa, jonka joku muu on määritellyt. Se voi olla mukanaoloa sosiaalisissa tilanteissa tai suppeata poliittista osallistumista.

Elina Nivala (2008, 166–168) käsittelee osallisuutta kansalaisen ja yhteisön jäsenyyden kautta. Hän jakaa kansalaisen osallisuuden annettuun, osallistuvaan ja koettuun jäsenyyteen. Kansalainen kuuluu johonkin yhteisöön, eli hänellä on annettu jäsenyys kansalaisuusaseman kautta. Kansalaisella on myös oikeus saada osuus yhteisestä hyvästä, kuten turvallisuudesta, hyvinvoinnin edellytyksistä tai mielekkään toiminnan mahdolli-

suuksista. Varsinaista osallisuutta on vasta osallistuva, eli koettu, jäsenyys. Osallisuus on sekä sosiaalista että poliittista, jolloin osallinen osallistuu keskusteluun, päätöksentekoon ja toimintaan, erityisesti niissä asioissa, jotka liittyvät yhteisön hyvinvointiin.

Osallisuus voidaan jakaa erilaisiin osallisuuden muotoihin, joita ovat ideointi-, tieto-, suunnittelu-, päätöksenteko-, toiminta- ja arviointiosallisuus. Ideointiosallisuus vaatii tietoa siitä, mitä ollaanideoimassa, sekä mahdollisuuksista, mitä voidaan tehdä. Ideointia voi tehdä yksin tai joukolla, mutta tärkeää on, että ideoita voi esittää mahdollisimman vapaasti. Tieto-osallisuuteen kuuluu oikeus saada tietoa, tulla kuulluksi ja saada vastauksia. Jos kyseessä on lasten osallisuus, lapsilla on oikeus saada tarpeeksi tietoa lapsille ymmärrettävässä muodossa. Suunnitteluosallisuus on konkreettisten suunnitelmien tekemistä, eli siirtymistä ideasta eteenpäin. Päätöksenteko-osallisuudessa esimerkiksi palveluiden käyttäjillä on päätäntävaltaa palveluiden tuottamisessa. Toimintaosallisuus on varsinaista toimintaa, esimerkiksi lapsi voi toimia apuohjaajana tai kuntalainen omassa elinympäristössään. Lopuksi osallisilla tai ainakin osallistujilla on mahdollisuus arvioida sitä, saavutettiinkö tavoitteet ja olisiko jotain pitänyt tehdä toisin. (Harju 2013; Piironen 2007, 8–9.)

2.2 Osallisuus seurakunnissa

Osallisuuden määrittely kirkon tai seurakunnan kontekstissa ei ole sen helpompaa. Toisaalta osallisuus käsitetään samalla tavalla kuin yhteiskunnallisessa keskustelussa ja voidaan pohtia esimerkiksi lasten tai nuorten osallisuutta tai osattomuutta seurakunnan hallinnossa ja mahdollisuutta vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Toisaalta osallisuudesta puhutaan osallisuutena pelastukseen. Mikko Malkavaaran (2011b, 129–130) mukaan osallisuus on kuulumista ja mukana olemista sekä vaikuttamista omiin tai yhteisön asioihin. Teologisesti taas voidaan korostaa osallisuutta Jumalaan, osallisuutta kasteen tai ehtoollisen lahjaan. Kristitty on osallinen Kristuksen kirkkoon ja kristittyjen keskinäiseen yhteyteen. Osallisuudesta ja yhteydestä seuraa myös vastuu ja diakonia, tehtävä huolehtia niistä, jotka apua tarvitsevat.

Kristinuskossa osallisuus lähtee jo Raamatusta. Vanhassa testamentissa yhteisö koostuu perheestä ja suvusta, heimosta ja koko Israelin kansasta, joka on erityisessä suhteessa

Jumalaan. Vanhassa testamentissa puhutaan paitsi yhteisöstä ja osallisuudesta, myös ulkopuolisista ja osattomista. Erityisesti muukalaisista, leskistä, orvoista ja köyhistä pitää huolehtia, koska he ovat syrjäytyneitä tai vaarassa syrjäytyä. Uudessa testamentissa keskeistä on osallisuus ja yhteisöllisyys. (Malkavaara 2011a, 93–94, 99.) Esimerkiksi Johanneksen evankeliumissa Jeesus sanoo, että ”minä olen Isässäni ja te olette minussa ja minä teissä” (Joh. 14:20) ja vähän myöhemmin vertaa itseään ja opetuslapsiaan viinipuuhun ja sen oksiin (Joh. 15:5). Kirjeteksteissä seurakuntia rohkaistaan pysymään toisissaan, lujina ja Kristuksessa (esim. 1. Piet. 3:8; Fil. 3:1; Gal. 4:1).

Seurakunnassa osallisuutta voi ajatella esimerkiksi yleisen pappeuden tai arjen kutsumuksen näkökulmasta. Luterilaisuudessa kaikki kastetut ovat pappeja, joista osa on vielä erotettu erityiseen pappisvirkaan. Ajatus on, että jokainen kristitty toimii omassa elämässään ja elinpiirissään lähimmäisen palvelijana. Käytännössä seurakunnissa ei muisteta yleisen pappeuden merkitystä, vaan se helposti tarkoittaa harvojen erityisvastuuta. Vapaaehtoistyön ja sitä kautta osallisuuden näkökulmasta yleinen pappeus on kuitenkin tärkeä osa kristinuskoa. Reformaation myötä ihannekristitty ei enää ollut luostariin rukoilemaan sulkeutunut munkki tai nunna, vaan tavallinen uskovainen ihminen, joka elää tavallista elämää, tekee tavallista työtä ja rakastaa lähimmäisiään. Lähimmäisenrakkaus toteutuu ihmisten yhteisössä, jossa jokainen haluaa toiselle hyvää, mikä tosin on syntisessä maailmassa vaikeaa, ellei mahdotonta. (Malkavaara 2011a, 96–98.) Kirkkolaissakin (1993, 3§) lähimmäisenrakkaus on nostettu julistuksen, sakramenttien ja kristillisen sanoman levittämisen rinnalle.

Päivi Thitzin (2013, 30) mukaan Elina Nivalan käsitystä osallisuudesta voidaan soveltaa myös seurakunnassa. Annettu jäsenyys on seurakuntaan kuulumista ilman sitoutumista ja kiinteää suhdetta seurakuntaan. Osallistuva jäsen on sitoutuneempi ja mukana seurakunnan toiminnassa. Ihannetilanne olisi kuitenkin Thitzin mukaan koettu jäsenyys, jolloin seurakuntalainen on löytänyt paikkansa yhteisön jäsenenä, kokee yhteenkuuluvuutta ja solidaarisuutta ja jakaa saman uskon.

Kirkon vapaaehtoistoiminnan asiakirjan mukaan osallisuus on sekä tekemistä että olemista. Ihmiseltä ei vaadita mitään, vaan hän on arvokas Jumalan luomana. Sen sijaan, että seurakuntalaisilta vaadittaisiin jotain, heitä rohkaistaan osallistumaan ja antamaan omastaan. Ihmisten tulisi saada kokea olevansa tarpeellinen. Jokaiselle on tärkeää huo-

mata, että hänellä ja sillä, mitä hän tekee, on merkitystä muille. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015, 5.)

Kirkon 2000-luvulla laadituissa strategioissa korostetaan seurakuntalaisten jäsenyyttä ja sen merkitystä. Läsnaolon kirkon (2002, 5) mukaan kirkon tehtävä on vahvistaa jäsen-ten siteitä kirkkoon ja se on avoin yhteisö, jonka kutsuu kaikkia. Eniten osallisuutta kä-sitellään Meidän kirkko -strategiassa. Kirkko on osallisuuden yhteisö ja sen tulisi ke-hittyä niin, että ihmiset löytäisivät oman paikkansa sieltä. Sen tehtävä on koota ihmiset yhteen kasvamaan kristittyinä. Henkilöstön monipuolisuutta ja ammattitaitoa pidetään vahvuutena, mutta toisaalta seurakuntien työkuultuuri on työntekijäkeskeinen. Seura-kunnissa ei tarpeeksi mahdollisteta vapaaehtoistyön tekemistä. (Kirkkohallitus 2007, 4, 24.) Kohtaamisen kirkko -strategia (2014, 24) muistuttaa, että lasten ja nuorten osalli-suus on keskeinen kysymys niin yksittäisen ihmisen jäsenyyden kuin koko kirkon tule-vaisuudenkin kannalta. Seurakunnan olemukseen kuuluu seurakuntalaisten osallisuus, eikä vapaaehtoistoimintaa saa nähdä vain työvoimapulan paikkaajana.

3 VAPAAEHTOISTYÖ

3.1 Vapaaehtoistyön määritelmä

Vapaaehtoistyö voidaan määritellä eri tavoilla ja määritelmästä riippuu, mikä kaikki lasketaan vapaaehtoistyöhön. Onko esimerkiksi talkootyö tai naapuriapu vapaaehtoistyötä? Useimmissa määritelmissä korostuu palkattomuus ja se, että työtä tehdään jonkun toisen hyödyksi. Vapaaehtoistyö nähdään pääsääntöisesti positiivisena, mutta sillä voidaan hyödyttää myös aatetta tai asiaa, jota ei yleisesti pidetä hyvänä, kuten esimerkiksi Hitler-Jugendissa tehty vapaaehtoistyö Saksan kansallissosialistisen työväenpuolueen tai natsi-Saksan hyväksi.

Yhdistyneet kansakunnat määrittelevät vapaaehtoistyön kolmella kriteerillä. Vapaaehtoistyötä ei tehdä ensisijaisesti rahasta, sitä tehdään omasta vapaasta tahdosta ja se hyödyttää sekä kolmatta osapuolta että vapaaehtoista itseään. Jos työstä saatava palkka on vähintään käyvän palkan verran, sitä ei voida pitää vapaaehtoistyönä. Toisaalta vapaaehtoistyötä järjestävän organisaation pitäisi maksaa kulut, joita aiheutuu vapaaehtoistyön tekemisestä, jotta rahatilanne ei vaikuta vapaaehtoisen mahdollisuuksiin osallistua toimintaan. Läheiset, yhteiskunta tai henkilö itse voi painostaa jollakin tavalla vapaaehtoistyöhön, mutta valinta on kuitenkin vapaaehtoisen oma. Sen sijaan kyse ei ole vapaaehtoistyöstä, jos sitä vaatii työnantaja tai koulu tai kyseessä on armeijan sijaan siviilipalvelus. Vapaaehtoistyö eroaa muista vapaa-ajan toiminnoista sillä, kuka siitä hyötyy. Vapaaehtoistyön on tarkoitus tuottaa jotain positiivista kolmannelle osapuolelle, joihin kuuluvat myös ystävät, naapurit, yhteiskunta ja ympäristö, eli kaikki lukuun ottamatta vapaaehtoistyöntekijän omaa perhettä. Palveluiden tarjoamisen lisäksi vapaaehtoistyöhön voidaan laskea niin vastavuoroinen apu, poliittisen puolueen toimintaan osallistuminen kuin yksittäinen osallistuminen johonkin kampanjaan. Vapaaehtoistyötä ei tehdä vain yksityisten, julkisten tai kolmannen sektorin organisaatioiden kautta, vaan siihen voidaan laskea myös naapuriapu tai ystävän auttaminen. Vapaaehtoistyö voi kestää lyhyen tai pitkän ajan tai olla täysin kertaluonteista. (Independent Sector & United Nations Volunteers 2001, 9.)

Yhdistyneiden kansakuntien määritelmä sisältää neljää erilaista vapaaehtoistyön muotoa, joita ovat vertaistuki tai oma apu, filantropia eli hyväntekeväisyys ja muiden auttaminen, jonkun asian puolesta kampanjointi tai asianajaminen sekä osallistuminen ja itsehallinto. Vapaaehtoistyö voi olla jonkun organisaation hallinnoimaa tai hallinnoimatonta, eli vain hieman organisoitua tai täysin spontaania toimintaa. Vertaistuki tai oma apu on käytössä eri puolilla maailmaa. Monissa kehittyvissä maissa sosiaalinen ja taloudellinen tuki perustuvat toisten auttamiseen ja toisaalta teollisuusmaissa kokoontuu vertaistukiryhmiä. Tällaista vapaaehtoistyötä tekevät harvemmin kokevat tekevänsä vapaaehtoistyötä, vaikka se täyttääkin vapaaehtoistyön kriteerit. Toinen vapaaehtoistyön muoto on hyväntekeväisyys ja muiden auttaminen. Tällöin autetaan laajempaa joukkoa kuin vain lähipiiriä tai samankaltaisessa tilanteessa olevaa. Tämä vapaaehtoistyön muoto on yleistä teollisuusmaissa, joissa on kolmannen sektorin järjestöjä, jotka järjestävät ja organisoivat vapaaehtoistyötä. Kolmanteen ryhmään kuuluvat tilanteet, joissa vapaaehtoiset kampanjoivat muuttaakseen sosiaalista tilannetta tai oikeutta. Tällaisia ovat esimerkiksi luonnonsuojeluaktivismi, kehitysvammaisten aseman parantaminen tai maamiinosten vastustaminen. Neljäs ryhmä on toimiminen erilaisissa rekisteröidyissä tai rekisteröimättömissä yhdistyksissä, kuten tienhoitoyhdistyksessä tai jonkin seuran tai palvelun taustayhteisössä. (Independent Sector & United Nations Volunteers 2001, 9–10.)

Euroopan parlamentin määritelmän mukaan vapaaehtoistyöstä ei makseta, eli sitä ei tehdä taloudellista korvausta vastaan. Työ tehdään omasta vapaasta tahdosta ja sen tarkoitus on hyödyttää kolmatta osapuolta, joka ei kuulu perheeseen tai ystäväpiiriin. Vapaaehtoistoiminta on kaikille avointa. Muotoja vapaaehtoistyöhön on useita, esimerkiksi vastavuoroinen apu ja oma-apu, hyväntekeväisyys ja muiden auttaminen, kampanjointi ja asianajo sekä osallistuminen ja itsehallinto. (Euroopan parlamentti 2008.)

Suomessa järjestöissä ja kirkossa vapaaehtoisuus määritellään yleensä toiminnaksi, johon osallistutaan vapaaehtoisesti, tapahtuu tekijän vapaa-ajalla ilman palkkaa ja tehdään tavallisen ihmisen taidoin. Vapaaehtoinen itse saa määritellä, paljoko hän käyttää aikaansa ja työpanostaan vapaaehtoistyöhön. Vapaaehtoistyöstä ei makseta palkkaa, mutta toiminnan aiheuttamia kuluja voidaan korvata. Toimintaan koulutetaan tarvittaessa, mutta koulutus ei tee vapaaehtoisesta alan ammattilaista. (Harju 2006, 18–21.)

Nämä eri määritelmät ovat samansuuntaisia ja Euroopan parlamentin määritelmän pohjalla onkin Yhdistyneiden kansakuntien määritelmä. Euroopan parlamentin määritelmä ei ota kantaa kulukorvauksiin tai palkkioihin, kun taas Yhdistyneiden kansakuntien määritelmä painottaa, että kulukorvauksilla mahdollistetaan sellaistenkin ihmisen osallistuminen vapaaehtoistyöhön, joilla ei siihen muuten olisi varaa. Kummassakin määritelmässä sekä talkootyö että naapuriapu lasketaan vapaaehtoistyöksi, vaikka tekijät itse eivät aina näin tekisikään. Euroopan parlamentin määritelmässä todetaan, että vapaaehtoistyön pitää olla kaikille avointa. Joskus vapaaehtoistyöntekijät haastatellaan etukäteen tai vapaaehtoistyöhön osallistuminen vaatii koulutuksen. Onko tällainen vapaaehtoistyö avointa? Eikö se silti ole vapaaehtoistyötä, jos muut vapaaehtoistyön määritelmät täyttyvät?

3.2 Vapaaehtoistyö Suomessa ennen ja nyt

Köyhien diakoninen auttaminen mainitaan jo Raamatussa (kts. esim. Ap. t. 6:1-6; 1. Joh. 3:17) ja ihmisten selviytyminen erityisesti hankalina aikoina kuten katovuosina ennen hyvinvointivaltion kehittymistä on perustunut toisten auttamiseen ja talkootyöhön. Nykymallinen vapaaehtoistyö on kuitenkin lähtenyt kehittymään 1800-luvun loppupuolella ja 1900-luvun alkupuolella. Suomessa perustettiin kristillisiä hyväntekeväisyysyhdistyksiä, naisten diakonissayhdistyksiä ja sosiaali- ja terveystyöjärjestöjä 1880-luvulta alkaen. Yhdistysten tarkoituksena oli auttaa ihmisiä, jotka olivat joutuneet vaikeuksiin ilman omaa syytä. Ompeluseuroilla ja talkoilla saatiin varoja, joilla autettiin köyhiä, sairaita ja vanhuksia. (Harju, Niemelä, Ripatti, Siivonen & Särkelä 2001, 42, 46.)

Varsinkin maailmansotien välissä perustettiin järjestöjä, jotka ajoivat heikommassa asemassa olevien asiaa. Toisen maailmansodan jälkeen oli tarve huolehtia niin sodassa vammautuneista kuin lapsista ja perheistä, jotka olivat menettäneet huoltajan. Yhteisistä asioista piti huolehtia yhdessä. Suomessa oli kattava kenttä sosiaali- ja terveysalan järjestöjä 1960-luvun loppuun mennessä. 1960- ja 1970-luvuilla järjestöt ammatillistuivat, mutta toisaalta uusien sairausryhmiä edustavien järjestöjen myötä vahvistui vertaistuen tarve. Ammatillistumisen myötä pohdittiin, miten vapaaehtoistyö ja ammatillinen työ voitaisiin yhdistää. Oma-apuryhmiä syntyi 1980-luvulla ja 1990-luvulla erityisesti la-mavuosina toiminta muuttui alueellisemmaksi ja paikallisemmaksi. Toiminta on toi-

saalta riippumatonta, mutta toisaalta pienillä, paikallisilla toimijoilla ei ole samanlaisia resursseja kuin isoilla valtakunnallisilla järjestöillä. (Harju ym. 2001, 42–45.)

Kansalaisareena, HelsinkiMissio ja Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus teettivät Taloustutkimuksella tutkimuksen vapaaehtoistyön tekemisestä Suomessa vuonna 2015. Tutkimuksen mukaan suomalaisista 1,4 miljoonaa on mukana vapaaehtoistoiminnassa ja vapaaehtoistyötä tehdään keskimäärin 18 tuntia kuukaudessa. (Kirkkohallitus i.a.) Taloustutkimus teki vastaavan tutkimuksen edellisen kerran vuonna 2010 ja tutkimusten perusteella vapaaehtoisten määrä on hieman laskenut, mutta vapaaehtoistyöhön käytetty tuntimäärä sen sijaan on noussut. Eniten vapaaehtoisia on liikunnan ja urheilun, seniorien ja ikäihmisten sekä lasten ja nuorisoin parissa. Eniten aikaa puolestaan käytetään kulttuuriin ja taiteeseen, lapsiin ja nuorisoon sekä sosiaali- ja terveystalalla. Suurin osa vapaaehtoisista tekee vapaaehtoistyötä säännöllisesti ja pitkäkestoisesti, järjestön tai yhteisön organisoimana. Selkeästi suurin syy, miksi vapaaehtoistyötä ei tehdä, on ajanpuute, mutta erityisesti miehillä vaikuttaa myös se, ettei kukaan ole koskaan pyytänyt. Yli puolet vastaajista, jotka eivät ole tehneet vapaaehtoistyötä viimeisen neljän viikon aikana, tekisivät, jos pyydettäisiin. (Rahkonen 2015.)

3.3 Vapaaehtoistyö seurakunnissa

Suomessa seurakuntien toiminta perustuu ensisijaisesti palkattuun työvoimaan, mutta vapaaehtoistyö on osa kirkon perusolemusta. Kirkon työn ei pitäisi olla vain työntekijöiden asia, vaan jokaisen seurakuntalaisen. Vapaaehtoistyön kautta seurakuntalaiset voivat huolehtia lähimmäisistään ja luomakunnasta. Vapaaehtoistyön asiakirja, Jokainen on osallinen, määrittelee kirkon vapaaehtoistyön tehtäväksi ihmisten kutsumisen osallisuuden rakkauden ja vastuun yhteisössä. Kirkko tarjoaa kaikille tilaisuuden, että he voivat antaa omaa aikaansa ja osaamistaan muiden hyväksi. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015, 4–5.)

Kirkossa tehtävä vapaaehtoistyö on pääsääntöisesti samanlaista kuin järjestöjen vapaaehtoistoiminta, mutta sillä on myös omia erityispiirteitä. Se vahvistaa osallisuutta seurakunnassa ja antaa mahdollisuuden toteuttaa niin seurakuntalaisuutta kuin kristillisyyttäkin. Vapaaehtoistoiminnan kautta voi toteuttaa omaa hengellisyyttä ja arjen kristilli-

syyttä ja näin toimia omien arvojen mukaisesti. Seurakuntien vapaaehtoistyössä korostetaan luottamuksellisuutta ja vastuullisuutta. (Kirkko Helsingissä 2014, 4.)

Kirkossa toteutettiin vapaaehtoistyön kehittämishanke vuosina 2009–2012 ja sen tarkoitus oli vahvistaa seurakuntien vapaaehtoistoimintaa. Hankkeessa tehtiin kirkon vapaaehtoistoimintaan liittyvä kyselytutkimus, jossa kysyttiin seurakuntien työntekijöiltä heidän käsityksiään vapaaehtoistyöstä ja sen merkityksestä. Tutkimukseen vastasi 282 seurakunnan työntekijää. Vastaajista lähes kaikki, eli 96,2 prosenttia, kokivat vapaaehtoistyön tärkeäksi tai erittäin tärkeäksi oman työnsä kannalta. Tutkimuksen mukaan seurakunnissa on vapaaehtoistoimintaa, koska se kuuluu seurakunnan perusolemuksen, vapaaehtoistoiminta vahvista yhteisöllisyyttä ja kasvattaa ihmistä sekä tuo merkitystä elämään. Strategian vaatimukset, taloustilanne tai työntekijän resurssit ovat kyselyn mukaan vähiten merkittäviä syitä vapaaehtoistyöhön. (Oravasaari i.a, 3–4, 9, 11.)

Vaikka vapaaehtoistyöstä ei makseta palkkaa, ei se ole täysin ilmaista työvoimaa. Kustannuksia tulee työntekijöistä, jotka organisoivat toimintaa ja tiloista, joita siihen käytetään. Vapaaehtoiset tarvitsevat koulutusta ja virkistystoimintaa sekä mahdollisesti myös työnohjausta. Kun vapaaehtoistyöllä on budjetti, työ on todennäköisesti organisoitua ja sillä on puitteet. Lisäksi se myös kertoo, että vapaaehtoisten tekemää työtä arvostetaan. (Raitaranta 2006, 23–26.) Seurakuntien työntekijöille tehdyn kyselytutkimuksen perusteella seurakunnilla on vapaaehtoistyöhön taloudellisia resursseja, tiloja ja työaika sen verran, että niillä tullaan toimeen, reilu viidennes vastaajista kokee, että tilaresursseja on runsaasti. Alle kymmenen prosentin mielestä resursseja ei ole riittävästi, jotta vapaaehtoistyötä olisi mahdollista järjestää. (Oravasaari i.a, 12.)

Seurakuntien vapaaehtoiset ovat pääsääntöisesti aikuisia tai senioreita. Lapset ja varhaisnuoret tekevät vapaaehtoistyötä seurakunnissa vain vähän, nuoret ja nuoret aikuiset jonkin verran. Nuorissa erityisesti isostoiminta nostaa vapaaehtoistyön määrää, kun taas lapsilla ja varhaisnuorilla vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia seurakunnassa ei juuri ole. Yli 75-vuotiailla vapaaehtoistyön tekeminen vähenee, mikä saattaa johtua yksinkertaisesti siitä syystä, että iän myötä ei enää jaksaa olla niin aktiivinen kuin ennen (Oravasaari i.a, 13.)

3.4 Vapaaehtoistyön tutkimus

Kansainvälisesti vapaaehtoistyötä on tutkittu melko paljon, mutta kansainvälinen tutkimus ei kerro suomalaisesta vapaaehtoistyöstä. Yhdysvalloissa vapaaehtoistyö eli extracurricular activity on merkittävässä roolissa yliopisto-opintoihin pyrkiessä. Myös Suomen seurakuntamalli, jossa työntekijöitä on paljon ja toiminta on työntekijäkeskeistä, on maailmalla harvinainen. Suomessa vapaaehtoistyön tutkimus on käynnistynyt varsinaisesti 1990-luvulta alkaen. Ensimmäinen suomalainen väitöskirja vapaaehtoistyöstä on Marianne Nylundin (2000) väitöskirja vuodelta 2000. Aiheesta ovat väitelleet myös muun muassa Anne Birgitta Yeung (2004), Henrietta Grönlund (2012) ja Ari Marjovuo (2014).

Marianne Nylundin (2000) väitöstutkimus *Varieties of Mutual Support* koostuu viidestä artikkelista ja yhteenvetoartikkelista. Nylund on tutkinut vapaaehtoisten sosiaali- ja terveysalan organisaatioiden suhdetta julkiseen sektoriin Suomessa, Saksassa, Ruotsissa ja Yhdistyneessä Kuningaskunnassa. Hän tarkastelee vertaistukiryhmien rakennetta ja toimintaa, vertaistuen ja vapaaehtoistoiminnan yhdistymistä työttömien yhdistyksessä. Hän käsittelee myös vapaaehtoisten epäitsekkeitä ja henkilökohtaisia motiiveja sekä vertailee nuorten vapaaehtoistyöntekijöiden motiiveja Pohjoismaissa. Nylundin mukaan vertaisryhmiä, vapaaehtoisia tai vapaaehtoisyhdistyksiä ei voi määritellä yhdeksi ilmiöksi tai paikallistaa yhteen kohtaan sosiaalialalla.

Henrietta Grönlundin (2012) väitöskirja *Volunteerism as a Mirror of Individuals and Society* tarkastelee nuorten aikuisten suhdetta vapaaehtoistoimintaan ja vapaaehtoistyön merkitystä heille. Aineistona on kaksi kyselyaineistoa, joista toinen on kerätty pääkaupunkiseudun nuorilta aikuisilta ja toinen 13 maan yliopisto-opiskelijoilta, sekä 24 nuoren aikuisen teemahaastattelu. Tutkimuksen teoreettinen tausta on poikkitieteellinen ja siinä tarkastellaan vapaaehtoistoimintaa, arvoja, uskonnollisuutta ja identiteettiä uskon- tososiologisista, sosiaalipsykologisista, sosiologisista ja psykologisista näkökulmista. Grönlundin mukaan Suomessa vapaaehtoistyössä korostuvat tasa-arvo, sosiaalinen tasa-arvo, huolenpito ja vapaus. Vapaaehtoiset reflektivat ja ilmaisevat toiminnallaan arvojaan, identiteettiään ja uskonnollisuuttaan ja vapaaehtoistyöhön voidaan liittää keskenään hyvin erilaisia arvoja ja elämänkatsomuksia.

Ari Marjovuon (2014) väitöskirja *Vapaaehtoistyön ytimessä* käsittelee vapaaehtoistyötä vapaaehtoisten näkökulmasta. Väitöskirjaa varten hän haastatteli 22 vapaaehtoistyöntekijää, jotka tekevät vapaaehtoistyötä järjestössä, joka järjestää lasten, nuorten ja perheiden loma- ja leiritoimintaa. Haastattelut olivat eri-ikäisiä ja työskentelivät vapaaehtoisina eri puolilla Suomea. Haastattelut toteutettiin järjestön leiri- ja lomakeskuksissa. Menetelmänä Marjovuo käytti sisällön analyysiä ja teoreettisena viitekehyksenä sosiaalisten representaatioiden teoriaa. Marjovuon tavoitteena oli saavuttaa syvällisempää tietoa vapaaehtoistyöstä ja ymmärtää vapaaehtoistyötä vapaaehtoisten näkökulmasta. Marjovuon mukaan vapaaehtoistyö muodostaa oman persoonattoman ystävyysmaailman, joka on erilainen kuin negatiiviseksi koettu rahan maailma. Vapaaehtoistyön kannalta keskeisiä tekijöitä ovat eettisyys, suunnitelmallisuus ja yhteenkuuluvuus. Sen sijaan tekijät kuten palkattomuus, positiivisuus ja elämyksellisyys eivät ole yhtä keskeisiä tekijöitä. (Marjovuo 2014, 4, 45, 47–48.)

Kirkon näkökulmasta vapaaehtoistyötä ovat tutkineet erityisesti Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan kirkkososiologian professori Anne Birgitta Pessi (ent. Yeung) sekä Tomi Oravasaari. Pessin väitöskirja *Individually Together* käsittelee vapaaehtoistyön tekemistä Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Väitöstutkimuksessa tarkastellaan kirkossa tehtävää vapaaehtoistyötä ja miten myöhäismodernismi vaikuttaa siihen. Hän tarkastelee kirkon vapaaehtoistyön kontekstia, historiallista taustaa, suomalaisen vapaaehtoistyön ominaisia piirteitä, tulevaisuuden haasteita ja sitä, mihin kirkon vapaaehtoistyö kiinnittyy ja miksi, sekä kiinnittyykö se yhteiskuntaan. Pessin mukaan vapaaehtoistyötä tekevät enemmän uskonnolliset ja pienten yhteisöjen jäsenet, mutta uskonnollisuus on enää harvoin keskeinen motivaatiotekijä. Motivaatiota lisäävät se, että on tullut itse autetuksi ja se, että kokee kyseisen vapaaehtoistyömuodon omakseen. (Pessi 2004, 13–17.) Oravasaari on kirjoittanut pro gradu -tutkielmansa kirkon vapaaehtoistyöstä työntekijöiden näkökulmasta (Oravasaari 2008) ja on tutkinut muutenkin erityisesti kirkossa tehtävää vapaaehtoistyötä.

4 KIRKKO ESPOOSSA

4.1 Espoon seurakunnat

Espossa on viisi suomenkielistä seurakuntaa sekä ruotsinkielinen seurakunta ja seurakunnat muodostavat yhdessä seurakuntayhtymän. Suomenkielisten seurakuntien seurakuntajako noudattelee suunnilleen kaupungin keskuksia ja ruotsinkielinen seurakunta kattaa koko Espoon. Oma seurakunta ja kirkko Espossa on ollut jo keskiajalta. Nykyiset Espoon seurakunnat ovat muodostuneet 1950-, 1960- ja 1970-luvuilla. Ensin 1950 seurakunta jakaantui suomen- ja ruotsinkieliseksi seurakunnaksi. Vuonna 1960 suomenkielisestä seurakunnasta erotettiin Tapiolan seurakunta ja 1965 suomenkielinen seurakunta jakautui Kanta-Espoon, Etelä-Espoon ja Leppävaaran seurakunniksi. Etelä-Espoon seurakunta jakautui 1975 Olarin ja Kivenlahden seurakunniksi, joista Kivenlahden seurakunta muutti nimeään Espoonlahden seurakunnaksi 1979. Helsingin hiippakunnan jakautuessa kahteen vuonna 2004, Kanta-Espoon seurakunnasta tuli Espoon Tuomiokirkkoseurakunta. (Kirkko Espossa i.a.f.) Espoolaisista kuului 2015 kirkkoon 62,8 prosenttia, eli jäseniä on noin 170 000 (Kirkko Espossa i.a.j).

Tuomiokirkkoseurakunta on Espoon seurakunnista suurin niin maantieteellisesti kuin jäsenmäärässäkin. Seurakunta kattaa yli puolet Espoon pinta-alasta ja jäseniä sillä on noin 48 000. Seurakunta on jaettu kuuteen alueeseen, Auroran, Nupurin, Kalajärven, Kaukalahden, Suvelan sekä Viherlaakson ja Laaksolahden alueisiin, joista jokaisella on omat työntekijänsä ja tiimin esimiehenä toimii aluekappalainen. Espoon tuomiokirkkoseurakunnasta tuli tuomiokirkkoseurakunta 1.1.2004, jolloin perustettiin Espoon hiippakunta ja piispanistuin sijoitettiin Kanta-Espoon seurakuntaan. Samalla Espoon kirkosta tuli Espoon tuomiokirkko, joka toimii edelleen paitsi hiippakunnan pääkirkkona myös kahden seurakunnan, eli Espoon tuomiokirkkoseurakunnan ja Esbo Svenska församlingenin kotikirkkona. (Kirkko Espossa i.a.b; Kirkko Espossa i.a.f; Kirkko Espossa i.a.i.)

Esponlahden seurakuntaan kuuluu noin 31 500 seurakuntalaista ja alueina Nöykkiö, Kaitaa, Saunalahti, Latokaski, Espoonlahti, Soukka ja Suvisaaristo. Lähitulevaisuudessa haasteita seurakunnan toimintaan tuovat alueellisen ja sosioekonomisen eriarvoisuuden

lisääntyminen ja syrjäytymisen kasvu. Väestö ikääntyy ja yhä useampi ihminen asuu yksin. Toisaalta Länsimetron valmistuminen muuttaa myös Espoonlahden aluetta. (Kirkko Espoossa i.a.b: Kirkko Espoossa i.a.j; Kirkko Espoossa 2016b, 2.)

Olarin seurakuntaan kuuluvat Olarin lisäksi Henttaa, Matinkylä, Niittykumpu ja Hauki-lahti ja jäseniä sillä on noin 27 500. Yksi keskeinen toimintaympäristö on Iso Omenan kauppakeskus, jonka laajennusosassa on seurakunnan tila Chapple. Chapplessa on tiloja niin perheille, nuorille kuin aikuisillekin. (Kirkko Espoossa i.a.b; Kirkko Espoossa i.a.j: Kirkko Espoossa 2016d, 1, 12.)

Leppävaaran seurakuntaan kuuluu noin 25 000 jäsentä ja siihen kuuluu paitsi kauppa-keskus Sellon ympäristö myös asuinalueita Kilosta Lintuvaaraan ja Karakalliosta Perkaalle. Seurakunnan alueella asuu paljon lapsiperheitä ja lapsia kastetaankin vuodessa noin 300, kun taas haetaan siunataan vain puolet tästä. Seurakunnan alueella voimakas muuttoliike on tyypillistä. (Kirkko Espoossa i.a.d.)

Jäsenmäärältä pienin seurakunta on Tapiolan seurakunta hieman yli 23 000 seurakuntalaisella. Seurakuntaan kuuluu Tapiolan lisäksi Laajalahti, Westend, Mankkaa, Taavinkylä ja Otaniemi. Tapiola on muutosvaiheessa ja alueella on ollut isoja työmaita erityisesti Länsimetron rakentamisen takia. Tällä vuosikymmenellä Tapiolan seurakunnan alueelle rakennetaan asuntoja noin 5 000- 10 0000 uudelle asukkaalle. (Kirkko Espoossa i.a.h.)

Seurakuntayhtymällä on yhteinen kirkkovaltuusto ja -neuvosto ja jokaiselle seurakunnalla on oma seurakuntaneuvosto. Ylin päätäntävalta on kirkkovaltuustolla, jolle yhteinen kirkkoneuvosto valmistelee asiat, huolehtii niiden täytäntöönpanosta ja valvoo lailisuutta. Yhteisen kirkkovaltuuston toimikausi on neljä ja yhteisen kirkkoneuvoston kaksi vuotta. Seurakuntaneuvostot päättävät seurakunnan omien toimintamäärärahojen käytöstä ja henkilövalinnoista. (Kirkko Espoossa i.a.g.) Seurakuntayhtymä vastaa taloudesta, kiinteistöistä ja hautausmaista, henkilöstöasioista, viestinnästä ja tietohallinnosta. Kirkkoherranvirastoista ei enää saa virkatodistuksia tai voi varata toimituksia, vaan nämä hoidetaan yhteisen palvelukeskuksen kautta. Lisäksi perheneuvonnasta, sairaalasielunhoidosta, erityisdiakoniasta ja oppilaitostyöstä huolehtii yhtymä. (Kirkko Espoossa i.a.a.) Yhtymän seurakuntatyön työntekijät – kasvatustyön papit ja sihteeri, mo-

nikulttuurisuustyön sihteeri ja englanninkielinen pappi sekä yhteinen diakonias sihteeri – koordinoivat ja kehittävät seurakuntien työtä, tukevat seurakuntien työntekijöitä ja tekevät yhteistyötä hiippakunnan, kirkon ja muiden mahdollisten toimijoiden kanssa (Kirkko Espoossa i.a.c; Kirkko Espoossa i.a.e; Kirkko Espoossa i.a.l; Kirkko Espoossa i.a.m).

Tulevaisuudessa Espoon väkiluku kasvaa ja kasvua tulee erityisesti rakenteilla olevan Länsimetron varrelle. Metro vaikuttaa erityisesti Tapiolan, Olarin ja Espoonlahden seurakuntiin, metron lähelle rakennetaan uutta asutusta ja myös esimerkiksi seurakunnan tiloja pitää miettiä metron kannalta. Olari on jo avannut Iso Omenan kauppakeskukseen sen laajennuksen yhteydessä Chapplen ja Espoonlahdessa pohditaan nuortentila Soden siirtämistä Soukasta Espoonlahteen. Espoo kansainvälistyy entisestään niin korkeakouluopiskelijoiden ja korkeasti koulutettujen työntekijöiden kuin pakolaisten ja turvapaikanhakijoidenkin myötä. Muita haasteita lähitulevaisuudessa ovat viestinnän siirtymisen yhä enemmän sosiaaliseen mediaan, ilmastonmuutos sekä eriarvoisuuden ja syrjäytymisen lisääntyminen. (Kirkko Espoossa 2016b, 2, 15; Kirkko Espoossa 2016d, 12; Kirkko Espoossa 2016e, 1.)

4.2 Vapaaehtoistyö painopisteenä Espoossa

Espoon seurakunnissa on tarkoitus lisätä vapaaehtoistyötä vuosien 2017–2021 aikana. Kaikkien Espoon seurakuntien tulevaisuusasiakirjoissa vapaaehtoistyö on keskeinen painopiste. Seuraavan viiden vuoden aikana jokainen Espoon seurakunnista joutuu säästämään muun muassa vähentämällä työntekijöiden määrää pääsääntöisesti luonnollisen poistuman kautta, eli virkoja ja sijaisuuksia ei automaattisesti täytetä. Toisaalta samalla pyritään saamaan aiempaa isompi osuus seurakuntalaisista osallistumaan aikaisempaa aktiivisemmin seurakunnan toimintaan ja uutta, ajankohtaista, toimintaa ideoimaan ja kehitetään. Yksi vastaus tähän yhtälöön on vapaaehtoistyöhön panostaminen. (Kirkko Espoossa 2016b; Kirkko Espoossa 2016c; Kirkko Espoossa 2016d; Kirkko Espoossa e; Kirkko Espoossa 2016f.) Esimerkiksi Olarin seurakunnassa tavoitteena on kaksinkertaistaa vapaaehtoisten määrä vuoteen 2021 mennessä (Kirkko Espoossa 2016d, 13). Espoon seurakuntien strategiassa korostetaan jäsenyyden arvostamista, joten vapaaehtoistyö nostetaan strategiassa esille. Vapaaehtoisia arvostetaan ja seurakun-

talaisia kannustetaan ideoimaan, ottamaan vastuuta ja toteuttamaan toimintaa. Työntekijöiden valmiutta toimia vapaaehtoistyön mahdollistajana ja kannustajana kehitetään esimerkiksi koulutuksen avulla. (Kirkko Espoossa 2016a, 2.)

Työntekijöiden työpanosta siirretään tilaisuuksien järjestämisestä ja muusta käytännön työstä enemmän vapaaehtoistyön mahdollistamiseen ja tukemiseen. Työntekijöitä kannustetaan menemään epämuukavuuksialueelleen ja keskusteluilla pyritään parantamaan asenteita vapaaehtoistyötä kohtaan. Heitä myös koulutetaan suunnittelemaan ja työskentelemään yhdessä seurakuntalaisten kanssa, jotta heillä olisi entistä paremmat valmiudet tukea vapaaehtoistyötä. Tehtävänkuvauksiin liitetään vapaaehtoistyön ohjaamista ja varustamista. Vastuu perustyöstä ja vapaaehtoisista säilyy edelleen kirkon työntekijöillä. (Kirkko Espoossa 2016b, 10, 18; Kirkko Espoossa 2016c, 2–3; Kirkko Espoossa 2016d, 2, 7; Kirkko Espoossa 2016e, 5-6; Kirkko Espoossa 2016f, 5, 12.)

Huomiota kiinnitetään vapaaehtoisten kiittämiseen. Seurakunnat arvostavat vapaaehtoisiaan ja tämän pitäisi näkyä koulutuksena ja valmennuksena, virkistystoiminnassa ja palkitsemisessa. Vapaaehtoiset ovat tasaveroisia työntekijöiden ja luottamushenkilöiden rinnalla. Toisaalta palkkioista pyritään pääsemään eroon ja kiittämään muilla tavoin. Vanhojen vapaaehtoisten rinnalle pyritään rekrytoimaan uusia esimerkiksi eläkeläisistä ja erikielisistä kristityistä. Seurakunnan jäsenyyttä edellytetään kristilliseen kasvatukseen, jumalanpalveluselämään ja henkilökohtaiseen lähimmäisapuun liittyvissä tehtävissä. Seurakunnissa voidaan tukea myös vertaistukiryhmien perustamista ja niiden ohjaajien koulutusta. (Kirkko Espoossa 2016b, 10, 17; Kirkko Espoossa 2016d, 6; Kirkko Espoossa 2016e, 5; Kirkko Espoossa 2016f, 11.)

Vapaaehtoiset työskentelevät yhdessä työntekijöiden kanssa ja olemassa olevaa toimintaa siirretään vapaaehtoisten vastuulle, esimerkiksi säännöllisesti kokoontuvista ryhmistä vapaaehtoiset voivat kantaa entistä enemmän vastuuta. Seurakuntalaisia kannustetaan perustamaan omia pienryhmiä, jotka voivat kokoontua jonkun jäsenen kotona. Seurakuntalaiset voivat myös ideoida, toteuttaa ja kantaa vastuuta uudentyyppisistä toimintamuodoista ja heille annetaan tilaa kokeilla, onnistua ja joskus myös epäonnistua. Seurakuntalaisten toivotaan osallistuvan aktiivisesti seurakunnan toimintaan myös sosiaalisessa mediassa, neuvoa ja kouluttaa työntekijöitä siinä ja tuottavan sisältöä. (Kirkko

Espoossa 2016b, 10; Kirkko Espoossa 2016d, 7; Kirkko Espoossa 2016e, 1, 4-5; Kirkko Espoossa 2016f, 1, 5, 12–13.)

Vapaaehtoisuuteen kannustaminen tarvitsee koulutuksen, työnohjauksen ja palkitsemisen lisäksi myös käytännön toimia. Vapaaehtoisille pitäisi voida tarvittaessa antaa oikeus seurakunnan sähköisiin järjestelmiin sekä avaimet ja kulkuluvat seurakunnan tiloihin. Tapahtumissa ja tilaisuuksissa myös vapaaehtoisilla olisi hyvä olla seurakunnan tunnukset ja nimikortti, jotta muut kävijät tietävät, että he ovat seurakunnan valtuuttamia. (Kirkko Espoossa 2016b, 10; Kirkko Espoossa 2016d, 6, Kirkko Espoossa 2016f, 13.)

5 ETSIVÄ NUORISOTYÖ OSANA ERITYISNUORISOTYÖTÄ

5.1. Etsivän nuorisotyön kehittyminen

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, mutta kaikki erityisnuorisotyö ei ole etsivää työtä. Etsivä työ perustuu samanarvoisuuteen ja jokaisen kunnioittamiseen, kuten erityisnuorisotyö yleensä. Alun perin etsivä työ oli katutyötä, mutta on laajentunut esimerkiksi kouluihin, vankiloihin, internetiin sekä palveluverkostoihin. Työtä tehdään niiden parissa, jotka ovat syrjäytyneet tai syrjäytymässä, ja tuotetaan tietoa ja palveluja niille, jotka eivät ole palvelujen piirissä. Menetelmiä etsivässä työssä ovat kohtaaminen ja dialogi. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 20, 22–24.)

Etsivää nuorisotyötä on tehty Suomessa jo 1960-luvulta alkaen ja seurakuntien nuorisotyö on ollut alusta saakka mukana. Tarve syntyi, kun yhä useampi nuori jäi palveluiden ulkopuolelle. Aluksi työ oli Helsingissä jengityötä kunnan ja seurakunnan yhteistyönä ja siinä pyrittiin ehkäisemään päihteiden käyttöä, erityisesti siirtymistä alkoholista huumeisiin. Varsinainen etsivä nuorisotyö sai muotonsa 1980-luvulla, jolloin mukana oli kunnallisen ja seurakunnan erityisnuorisotyön lisäksi Nuorten päihdetyö ja Raittius-toimiston nuorisoneuvonta. Ammattia opeteltiin tekemällä ja moni teki sitä yksin ilman ammatillista tukea, joten moni paloi loppuun tai joutui itsekin marginaaliin, jolloin tajuttiin, että etsivään työhön tarvitaan sekä koulutusta että tukea. Mallia haettiin Norjasta, jossa etsivää nuorisotyötä oli kehitetty jo 1960-luvulta alkaen. Nykymuotoiseksi työ kehittyi 1990-luvulla. Etsivää työtä tehdään työpareina ja sillä on johdon tuki. Työnohjausta ja täydennyskoulutusta on tarjolla. Työllä on selkeämpi rakenne, se on suunnitelmallisempaa ja dokumentoitua. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 15–19.)

Lakiin etsivä nuorisotyö kirjattiin vuonna 2010. Sen mukaan etsivän nuorisotyön tehtävä on tavoittaa nuoria, jotka ovat tuen tarpeessa. Heille tarjotaan palveluita ja tukea, jotta he voivat kasvaa ja itsenäistyä sekä löytää opiskelu- tai työpaikan. Työ perustuu nuoren antamiin tietoihin ja omaan arvioon tuen tarpeesta. Kunta voi järjestää etsivää nuorisotyötä itse, yhdessä toisen tai useamman kunnan kanssa tai ostaa palvelun muualta, jolloin kunta on kuitenkin velvollinen varmistamaan, että palvelu on lainmukaista. Laki ei kuitenkaan velvoita kuntaa järjestämään etsivää nuorisotyötä. Työntekijällä pitää

olla riittävä koulutus sekä kokemus nuorten kanssa tehtävästä työstä. Laissa määritetään myös tietojen luovuttamisesta, jos nuori on keskeyttänyt tai vaarassa keskeyttää opintonsa, varusmiespalveluksen tai siviilipalveluksen. (Laki nuorisolain muuttamisesta 2010, § 7b, 7c; Nuorisolaki 2016, § 10, 11.)

Etsivä nuorisotyö voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen, jotka ovat kotona tehtävä, kiertävä ja riippumaton työ. Kotona tehtävässä työssä nuorta tavataan sovitusti kotona tai muussa nuoren toivomassa paikassa. Kiertävässä työssä luodaan suhteita kohderyhmään esimerkiksi oppilaitoksissa, terveyspalveluissa tai vankiloissa. Riippumatonta työtä tehdään julkisilla paikoilla, kuten kaduilla tai ostoskeskuksissa. (Juvonen 2015, 19.) Saapas-toiminta on selkeästi viimeistä, mutta erityisnuorisotyönohjaajat voivat tehdä myös muuta etsivää työtä Saapas-toiminnan lisäksi.

Etsivä työ muodostuu viidestä vaiheesta, jotka ovat kontakti, motivointi, työskentely, välittäminen ja lopetus. Työntekijä tulee olla näkyvillä ja saatavilla, mutta varsinaisen kontaktin ottaa asiakas. Asiakkaita kohdellaan täysivaltaisina ja heitä kunnioitetaan, joten heillä on myös mahdollisuus kieltäytyä kontaktista. Tällöin on tärkeä painottaa, että asiaan voidaan palata myöhemmin. Kontaktin synnyttyä siirrytään asiakkaan motivointiin, joka jatkuu läpi asiakkuuden. Etsivän työn päätavoite on asiakkaalle kuuluvien palveluiden löytäminen ja saanti sekä asiakkaan osallisuuden vahvistaminen. Yhdessä nuoren kanssa pyritään löytämään toiveita ja unelmia, joita voidaan pienin askelin lähteä tavoittelemaan. Työskentelyvaiheessa pyritään vähintään pienentämään elämäntilanteeseen kuuluvia riskejä, mutta myös tekemään korjaavia ja ongelmia ratkaisevia toimenpiteitä mahdollisuuksien ja asiakkaan suostumuksen mukaan. Välittämisellä tarkoitetaan, että nuorelle ei suoraan etsivästä työstä tarjota palveluita, vaan häntä ohjataan palveluiden piiriin. Asiakassuhde loppuu, kun nuori on saatu niiden palveluiden piiriin, joita hän tarvitsee. Yhdessä voidaan jo alun perin sopia tavoitteista tai nuori voi itse huomata, ettei tarvitse enää etsivän nuorisotyön apua. Jos nuoren elämäntilanne ei tunnu paranevan, asiakassuhdetta ei varsinaisesti tarvitse lopettaa. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 69, 74, 76, 79–81, 86.)

Etsivää työtä tekevät myös vapaaehtoiset työntekijän kanssa, mutta vastuu työstä on aina työntekijällä. Jotta vapaaehtoiset olisivat turvallisesti osa työtä, pitää heidän työnsä ja sen rajat määritellä riittävän tarkasti. Vapaaehtoiset tarvitsevat työhön tukea ja kou-

lutusta, ohjaamista ja mahdollisuuden purkaa ajatuksiaan. Toisaalta esimerkiksi etsivän työn asiakkaille, joista tulee vapaaehtoisia, voi vapaaehtoisuus olla merkittävä asia. Heidät hyväksytään samanarvoisina ihmisinä ja tekijöinä kuin työntekijätkin. (Kaarti-nen-Koutaniemi 2012, 47–49.)

5.2 Kirkon erityisnuorisotyö

Kirkon erityisnuorisotyö on kirkon kasvatustyötä, eli siinä noudatetaan kasvatustyön periaatteita ja toisaalta velvoitteita, jotka nousevat lastensuojelu- ja sosiaalityöstä sekä niihin liittyvistä laeista. Toisaalta pitää muistaa, ettei kyse ole vain sosiaalihuollosta. Erityisnuorisotyön tavoite ja tarkoitus on sama kuin diakoniatyön eli auttaa niitä, joita kukaan muu ei auta. Jokainen lapsi ja nuori on Jumalan luoma ja lunastama ja siksi arvokas. Työ perustuu avoimuuteen ja luottamukseen sekä yhteistyöhön niin virallisten palvelujärjestelmien kuin vapaaehtoistenkin kanssa. Se on läsnäolon nuorisotyötä, eli nuoria kohdataan siellä, missä he liikkuvat ja reagoidaan nuorille tärkeisiin ja ajankoh-taisiin asioihin. Erityisnuorisotyössä korostuu seurakuntalaisten keskellä eläminen. Työ on yksilö- ja pienryhmäkeskeistä ja erityisesti kohteena ovat nuoret, jotka ovat syrjäyty-neitä tai vaarassa syrjäytyä. (Nivala 2005, 142–143; Kirkkohallitus 2007b, 4–5.)

Työ on etsivää, läsnä olevaa ja kohtaavaa työtä ja siinä toimitaan erityistä tukea tarvit-sevien lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä kanssa. Työssä tavoitellaan itsetunnon vahvistumista ja sitä, että nuori kokee olevansa hyväksytty. Tarkoitus on löytää elä-mästä mielekkyys ja nuorta tuetaan siihen, että hän kykenee elämään omaehtoisesti ja vastuullisesti. Työn keskeisiä menetelmiä ovat välittäminen, kohtaaminen, rinnalla kul-keminen ja myötäeläminen. Toimitaan siellä, missä nuoret joka tapauksessa ovat ja kohdataan nuoria henkilökohtaisella tasolla. Etsitään heikkoja ja syrjäytyneitä ja puo-lustetaan lasten ja nuorten oikeuksia. Ollaan lähimmäisiä. Nuorten tueksi koulutetaan aikuisia ja toimitaan yhteistyössä ja yhteistyökumppanina eri tahojen, kuten koulujen, eri viranomaisten ja laitoksien, kanssa. (Kirkkohallitus 2007b, 5–6, 8.)

Erityisnuorisotyö koostuu etsivästä työstä sekä yksilö ja pienryhmätyöstä. Yksilötyössä keskitytään nuorten ongelmiin ja elämäntilanteeseen kokonaisvaltaisesti ja ratkaisuja pyritään löytämään yhdessä nuoren ja hänen läheistensä kanssa. Pienryhmissä pyritään

toiminnan kautta tukemaan lasten ja nuorten omaa kasvua. Ryhmä voi pyöriä yhteisen harrastuksen ympärillä, kuten peliryhmä, tai siihen voidaan koota samassa elämäntilanteessa olevia nuoria, kuten nuorten äitien ryhmä. Toisaalta ryhmä voi olla jo valmis koulun pienopetusryhmä, jossa erityisnuorisotyönohjaajat käyvät tukemassa nuorten koulunkäyntiä. Myös vankilatyö tai ehkäisevä kriminaalityö voivat olla osa erityisnuorisotyötä. Työtä voidaan tehdä vankilassa yksilö- tai pienryhmätoimintana tai ehkäisevänä kriminaalityönä niiden nuorten parissa, jotka ovat vaarassa ajautua rikoksiin. (Kirkkohallitus 2007b, 9–11.)

5.3 Saapas Suomessa ja maailmalla

Yksi kirkon erityisnuorisotyön etsivän työn muoto on Saapas-toiminta. Palveluoperaatio Saapas kehittyi alun perin festivaalityöksi 1970-luvulla. Elokuussa 1972 Keimolan moottoriurheilukeskuksessa järjestettiin Keimola-rock. Helsingin ja Vantaan seurakuntien työntekijät pelkäsivät ongelmia esimerkiksi päihteiden käytön takia, joten he jalkautuivat tapahtumaan auttamaan nuoria. Ongelmia aiheuttivatkin niin päihteet kuin festivaalin huono sää. Festivaalityö levittyi pian pääkaupunkiseudun ulkopuolelle Tampereelle, Jyväskylään ja Turkuun. Aluksi toiminta keskittyi vain kesän festivaaleille ja vuosittain piti koota ja kouluttaa ryhmä muutamaa tapahtumaa varten. Vuonna 1975 toiminnasta alettiin käyttää nimeä Palveluoperaatio Saapas ja Saapas-toimintaa kehitettiin paikkakuntaakohtaisesti säännölliseksi ja ympärivuotiseksi. (Alstela & Virtanen 1994, 8-9; Kasari 2016, 13–14.) Tällä hetkellä Saapas-ryhmiä on hieman alle 20 paikkakunnalla Suomessa sekä Espanjassa Aurinkorannikolla Fuengirolassa (Nuorten Keskus 2010c).

Saapas on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon etsivää nuorisotyötä, jossa autetaan ja kuunnellaan pääsääntöisesti alle 18-vuotiaita nuoria. Toiminnasta vastaa seurakunnan työntekijä, jolle Saappaan neuvottelukunta on myöntänyt ohjaajatunnuksen. Työntekijöiden lisäksi toiminnassa ovat mukana täysi-ikäiset, koulutetut vapaaehtoiset. Toimintaa määrittävät jokamiehen oikeudet ja -velvollisuudet sekä vaitiolovelvollisuus. Toiminnassa keskeistä ovat niin sielunhoito kuin käytännön auttaminenkin. Nuorille tarjotaan mahdollisuutta luottamuksellisiin keskusteluihin ja aikuiskontakteihin, mutta toi-

saalta myös annetaan tarvittaessa ensiapua tai nuori voidaan kuljettaa kotiin tai muuhun turvalliseen paikkaan. (Nuorten Keskus 2010b.)

Palveluoperaatio Saapas muodostuu kolmesta osa-alueesta, KatuSaappaasta, NettiSaappaasta ja FestariSaappaasta. KatuSaappaassa päivystetään esimerkiksi perjantai- tai lauantai-iltaisina alueilla, joissa nuoret liikkuvat. Nuorille tarjotaan mahdollisuus jutella vapaaehtoisten ja työntekijöiden kanssa ja tarvittaessa voidaan antaa ensiapua tai pyytää virka-apua. FestariSaapas nimensä mukaisesti toimii festivaaleilla ja keskittyy enemmän ensiapuun ja muuhun konkreettiseen apuun kuin henkiseen apuun ja jutteluun. NettiSaappaassa keskustellaan Suomi24.fi-sivustolla julkisella keskustelufoorumilla ja yksityisviesteillä. NettiSaappaan toimintaa on kokeiltu kevästä 2016 alkaen myös Youtube-verkkosivuilla. (Nuorten Keskus 2010a.)

Toiminta on säilynyt samankaltaisena koko Saappaan historian ajan. Vaikka nuorisokulttuuri on muuttunut, eivätkä nuoret vietä ulkona aikaa samalla tavoin kuin aikaisemmin, on nuoria kohtaavalle työlle edelleen tarve. Jo parikymmentä vuotta on puhuttu, että Saappaan katupäivystys on aikansa elänyt toimintamuoto, ja näin voikin olla, jos tarkoitus on vain nuorten fyysinen auttaminen. Nuorilla on kuitenkin edelleen tarve keskustelulle ja aikuiskontakteille ja tähän tarpeeseen Saappaan päivystäjät vastaavat. (Kasari 2016, 14.) Vuonna 2015 koko Suomessa KatuSaappaassa kohdattiin yli 12 600 nuorta, NettiSaappaassa hieman alle 500 nuorta ja FestariSaappaassa noin 4600 nuorta. Saappaassa kohdataan myös niitä nuoria, joita seurakuntien toiminta muuten ei välttämättä tavoita rippikoulua ja koulutyötä lukuun ottamatta. Osa heistä ei kuulu kirkkoon ollenkaan, osa kuuluu, mutta ei osallistu seurakunnan toimintaan.

5.4 Saapas Espoossa

Saapas-toiminta alkoi Espoossa noin 25 vuotta sitten Espoonlahden seurakunnassa. Tammikuussa 1992 järjestettiin ensimmäisen Saapas-koulutuksen. Olari-Tapiolan Saapas aloitti noin 1996–1997 kahden seurakunnan yhteistyönä. Myös Leppävaaran ja Kanta-Espoon seurakunnissa (nykyisin Espoon tuomiokirkkoseurakunta) aloitettiin Saapas-ryhmät, jotka yhdistettiin joksikin aikaa LeTKun Saappaaksi. Joinain vuosina myös ruotsinkielinen Esbo Svenskan seurakunta on ollut operaatioissa mukana. Kaikki

Espoon Saapas-ryhmät yhdistettiin yhdeksi Saapas-ryhmäksi, joka kiersi koko Espoon alueella. (Ryhänen 2016.) Tällä hetkellä Espoon Saappaassa ovat mukana Leppävaaran, Tapiolan ja Espoonlahden seurakunnat ja Espoon tuomiokirkkoseurakunta osallistuu operaatioihin sekä laajennettuihin päivystyksiin. Olarin seurakunta jäi Saappaasta parin vuoden tauolle vuoden 2017 alusta. (Saloila 2017a.) Vuonna 2016 Saapas-partio päivysti 16 kertaa ja kohtasi keskimäärin 105 nuorta illassa. Kohtaamisella tässä tarkoitetaan pidempää keskustelua ja kuulumisten vaihtoa kuin vain tervehtimistä. Vapaaehtoisia mukana illassa oli keskimäärin 2,6, yleensä 2-4. (Viljakainen 2017a.)

Espoossa toimii tällä hetkellä vain KatuSaapas. Joskus päivystetään myös festivaalien, kuten KivenlahtiRockin yhteydessä, mutta varsinaista FestariSaapasta ei Espoossa ole. Espoon Saapas päivystää säännöllisesti kevät- ja syyslukukausien aikana huhtikuusta marraskuuhun ja kesällä muutaman kerran työntekijäresursseista riippuen. Aiemmin operaatioita oli uutena vuotena, vappuna ja koulujen alkaessa, mutta nyt varsinaisia operaatioita on enää koulujen päätös -operaatio, mutta uutena vuotena, vappuna ja koulujen alkaessa päivystetään tarvittaessa tavallista perjantaita suuremmilla resursseilla. Operaatiot tehdään yhteistyössä Espoon nuorisopalveluiden, Kauniaisten nuorisopalveluiden ja seurakunnan, Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoisten ja Johanniittojen kanssa. (Saloila 2017a.) NettiSaapaaseen on koulutettu vapaaehtoisia, mutta säännöllistä päivystystä ei ole.

Saapas-vapaaehtoisilta vaaditaan koulutus, joka Espoossa järjestetään kerran vuodessa, yleensä keväällä. Näin vapaaehtoiset pääsevät osallistumaan päivystyksiin heti koulutuksen päätyttyä. Koulutukseen ei ole muita pääsyvaatimuksia kuin 18 vuoden ikä, mutta tarvittaessa työntekijät keskustelevat vapaaehtoisen tai sellaiseksi haluavan kanssa, onko Saapas hänelle sopiva vapaaehtoistyön muoto. (Saloila 2017b.) Toisaalta koulutus ei sido vapaaehtoista, eli koulutukseen osallistuminen ei velvoita osallistumaan päivystyksiin tai operaatioihin. Koulutuksessa käydään läpi niin vuorovaikutustaitoja ja turvallisuutta kuin tilanearviointiakin. Lisäksi koulutuksessa opetellaan perusensiaputaitoja. (Kirkko Espoossa i.a.l.) Saappaaseen pääsee myös tutustumaan ilman koulutusta, mutta silloin työntekijä on tavannut Saappaasta kiinnostuneen etukäteen ja käynyt läpi perusasioita päivystämisestä (Saloila 2017b).

Vapaaehtoiset kutsutaan brunssille tai muuten syömään pari kertaa vuodessa. Näissä tilanteissa saatetaan järjestää koulutusta Saappaaseen liittyvästä aiheesta, kuten Ehyt ry:n pitämä kannabisinfo tammikuussa 2017. Varsinaisen Saapas-koulutuksen lisäksi jo toiminnassa mukana oleville pyritään järjestämään esimerkiksi ensiapukoulutusta tarvittaessa. Lisäksi Saapas-vapaaehtoiset saavat kutsuja Olarin seurakunnan vapaaehtoisille tarkoitettuihin tilaisuuksiin ja koulutuksiin, koska Saapas-vapaaehtoiset ovat tietojärjestelmässä edelleen Olarin seurakunnan alla, vaikka seurakunta ei tällä hetkellä osallistukaan toimintaan. Espoossa vapaaehtoisia kiitetään pienillä tavaralahjoilla, kuten Saapas-pipolla tai -kaulurilla, ja yleensä vapaaehtoiset saavat pienen joululahjan. Valtakunnallisesti Saapas palkitsee vapaaehtoisen kymmenen vuoden vapaaehtoistoiminnasta Saappaan hopeisella ansiomerkillä, jota työntekijä anoo. Saappaan vapaaehtoisille järjestetään myös syksyisin Partaharjulla viikonloppuleiri, mutta sinne ei Espoon Saappaasta ainakaan yhdessä ole lähdetty.

6 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon yksi painopiste on vapaaehtoistyö ja siihen panostaminen. Vapaaehtoistyöllä on kirkossa pitkät perinteet, mutta se on myös merkittävä osa nykypäivän seurakunnan toimintaa. Palveluoperaatio Saappaassa vapaaehtoiset ovat olleet alusta saakka keskeisessä roolissa ja esimerkiksi Espoossa on päätetty, ettei perjantaipäivystykseen lähdetä, jos mukana ei ole vähintään kahta vapaaehtoista työntekijän lisäksi.

Tutkimuksen tarkoitus on selvittää, miten vapaaehtoiset saataisiin sitoutumaan ja osallistumaan säännöllisesti toimintaan niin, että se olisi säännöllistä ja siten hyödyllistä. Opinnäytetyön tavoite on tuottaa työntekijöille tietoa, jonka avulla he voivat kehittää Saapas-toimintaa. Vapaaehtoiset ovat keskeisessä osassa, jotta Espoossa voi toimia Saapas-ryhmä.

Tutkimuskysymykset ovat

Mikä saa Saapas-vapaaehtoiset osallistumaan toimintaan?

Miten työntekijät voisivat kannustaa Saapas-vapaaehtoisia osallistumaan?

Kyselyllä pyritään saamaan tietoja vapaaehtoisista ja heidän tarpeistaan. Perustietojen lisäksi kyselyn kysymyksillä pyritään sekä vastaamaan näihin tutkimuskysymyksiin että selvittämään työntekijöitä kiinnostavia asioita Saapas-toiminnan järjestämisestä. Kysymykset käsittelevät koulutusta, tiedotusta, osallistumista ja yleisemmin Saapasta.

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

7.1 Opinnäytetyön yhteistyötaho

Opinnäytetyön yhteistyötahona on Espoon seurakuntien erityisnuorisotyö. Espoon seurakunnissa on pääsääntöisesti yksi tai kaksi erityisnuorisotyönohjaajaa. Osa toiminnasta tehdään yhdessä useamman tai kaikkien seurakuntien kanssa ja Saapas on yksi näistä yhteistyössä tehtävistä toimintamuodoista. Yhteyshenkilöksi valittiin Leppävaaran erityisnuorisotyöntekijä Meri Saloila, joka vastaa Saapas-toiminnasta Espossa. Saloilan jäädessä virkavapaalle opinnäytetyön loppuvaiheessa sovittiin, että Olarin seurakunnan erityisnuorisotyönohjaaja Suvi Kaikkoseen voi olla yhteydessä tarvittaessa.

Yhteistyö on ollut sujuvaa koko opinnäytetyöprosessin ajan. Asiaa on käsitelty niin tapaamisissa kuin internetin, kuten sähköpostin ja Facebook-viestien, välityksellä. Apua on saanut tarvittaessa myös muilta seurakuntien työntekijöiltä sekä Nuori kirkko ry:n (ent. Nuorten keskus) erityisnuorisotyön sihteeri Ville Viljakaiselta. Opinnäytetyön julkistamisen jälkeen on tarkoitus käydä esittelemässä tuloksia erityisnuorisotyönohjaajien kokouksessa.

7.2 Aineiston keruu

Aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui kyselytutkimus, jotta vastauksia olisi saatu mahdollisimman monelta vapaaehtoiselta. Saapas-vapaaehtoisia Espossa on noin 40–50 henkeä, joten kysely lähetettiin kaikille, eikä valittu heistä otosta. Vastauksia toivottiin myös entisiltä vapaaehtoisilta. Espoon Saapas-vapaaehtoisten Facebook-ryhmässä on jäsenenä myös entisiä vapaaehtoisia, jotka eivät enää osallistu toimintaan.

Kyselykysymykset laadittiin ja valittiin teorian, erityisnuorisotyöntekijöiden tarpeen ja opinnäytetyöseminaarissa saadun palautteen perusteella. Ennen kyselyn julkaisua sitä testasi muutama opiskelukaveri, joista osa on tehnyt vastaavaa vapaaehtoistyötä. Kommenttien perusteella kyselylomaketta hieman muokattiin. Kysely suoritettiin marras-joulukuussa 2016. Kysely (LIITE 2) oli auki Webropol-sivustolla noin kolme viikkoa. Meri Saloila lähetti linkin saatekirjeen (LIITE 1) kanssa vapaaehtoisten sähköpostilis-

talle ja opinnäytetyön tekijä muistutti kyselystä vapaaehtoisten Facebook-ryhmässä kolme kertaa.

Aineisto kerättiin Webropol-kyselyllä 26.11–19.12.2016. Kysely jaettiin sähköpostitse ja Facebookin välityksellä. Sähköpostilla kysely lähetettiin kerran Saapas-vapaaehtoisten sähköpostilistan jäsenille, ja siitä laitettiin yhteensä kolme kertaa viesti Espoon Saapas-vapaaehtoiset -Facebook-ryhmään: pari päivää sähköpostin lähettämisen jälkeen, reilu viikko myöhemmin ja päivää ennen kyselyn sulkemista. Sähköpostiviestissä, samoin kuin ensimmäisessä Facebook-viestissä, oli saatekirje ja linkki kyselyyn. Kaksi seuraavaan Facebook-päivistystä vain muistuttivat kyselystä, joka oli ryhmässä muutama kirjoitus aiemmin.. Sähköpostiviestin lähettämisen jälkeen kyselyyn vastasi viisi ja samoin ensimmäisen Facebook-päivityksen jälkeen viisi vapaaehtoista. Toinen viesti Facebookissa toi enää kaksi ja viimeinen viesti yhden vastaajan.

Saapas-vapaaehtoisten sähköpostilistalla ja Facebook-ryhmässä on osittain eri ihmisiä. Sähköpostilistan kautta kysely lähetettiin 61 Saapas-vapaaehtoiselle ja Facebook-ryhmässä on noin 60 jäsentä. Sähköpostilistalla olevista neljä ja Facebook-ryhmästä 15 on entisiä tai nykyisiä työntekijöitä. Ne työntekijät, jotka ovat olleet vapaaehtoisia ennen kuin ovat olleet työntekijöitä tai sen jälkeen, laskettiin vapaaehtoisiksi. Listojen yhdistämisen ja työntekijöiden sekä kyselyn tekijän poistamisen jälkeen listalla on 76 entistä tai nykyistä Saapas-vapaaehtoista. Saapas-vapaaehtoisten kyselyyn vastasi 13 vapaaehtoista. Näin vastausprosentiksi saadaan 17,1. Lisäksi kysely on avattu 15 kertaa lähettämättä vastausta.

7.3 Aineiston analysointi

Tilastollisen tutkimuksen metodeja ovat esimerkiksi prosenttijakaumat, keskiluvut ja ristiintaulukointi. Keskiluku tarkoittaa muuttujien arvojen keskimääräistä suuruutta ja hajontaluvut puolestaan sitä, miten paljon muuttujan arvot vaihtelevat. Keskiarvo on yleisin keskiluku, joka kuvaa muuttujan keskimääräisyyttä. Siinä lasketaan havaintojen arvot yhteen ja jaetaan summa havaintojen määrällä. Keskilukuna voidaan käyttää myös moodia tai mediaania. Mediaanilla tarkoitetaan keskimmäistä arvoa, kun arvot laitetaan suuruusjärjestykseen. Moodi puolestaan on arvo, joka esiintyi useimmin aineistossa.

Moodia voidaan käyttää myös aineistoissa, joita ei voi laittaa suuruusjärjestykseen. (Mattila 2003.) Hajontaluvuista selviää, miten muuttujan arvot vaihtelevat keskiluvun ympärillä. Yleisimmin käytetään keskihajontaa, joka kuvaa sitä, kuinka kaukana keskiarvosta yksittäiset muuttujat keskimäärin ovat. Variaatiosuhde kertoo, kuinka iso osa havainnoista ei ole moodiluokassa. Vaihteluväli ilmoittaa pienimmän ja suurimman muuttujan arvon, kun taas vaihteluvälin pituus on näiden arvojen erotus. (Mattila 2017.) Ristiintaulukoinnilla tarkastellaan, miten muuttujat jakautuvat, sekä niiden välisiä riippuvuuksia (Mattila 2004). Korrelaatio tarkoittaa kahden muuttujan välistä riippuvuutta. Jos korrelaatio on voimakas, voidaan toisen muuttujan arvojen perusteella arvata toisen arvot melko täsmällisesti. Heikossa korrelaatioissa puolestaan muuttujien välillä ei ole yhteisvaihtelua. (Sivonen 2004.)

Aineistoa voidaan käsitellä joko aineistolähtöisesti tai teorialähtöisesti. Teorialähtöisessä tutkimustavassa on valmiina teoria tai malli, johon aineiston analyysi perustuu. Teoriaa voidaan esimerkiksi testata uudessa yhteydessä. Aineistolähtöisessä tutkimuksessa lähdetään liikkeelle aineistosta ja teoria rakentuu aineiston perusteella. Näiden välimaastossa on teoriasidonnainen tutkimus, jossa aineiston analyysi ei perustu suoraan teoriaan, mutta voidaan kytkeä siihen. Teoriasidonnaisessa tutkimuksessa aineiston löydöksille etsitään teoriasta selityksiä tai vahvistusta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.)

Teemoittelua ja tyypittelyä käytetään pääsääntöisesti kvalitatiivisissa tutkimuksissa kuten teemahaastatteluiden analysoimisessa. Teemoja muodostetaan yleensä aineistolähtöisesti etsimällä yhdistäviä seikkoja. Teorialähtöinen teemoittelu, jossa teemat muodostuvat viitekehyksen tai teorian mukaisesti, on myös mahdollinen. Käsiteltävä aineisto järjestetään teemoittain ja tutkimusraportissa niitä kommentoidaan, tulkitaan ja kytketään teoriaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.) Tyypittelyssä puolestaan kootaan aineistosta tyypillisiä asioita, eli tiivistetään aineisto havainnollisiin tyypeihin. Tyypittelyssä kuvataan aineistoa teemoittelua laajemmin ja kootaan teemoja yhteensopiviksi tyypeiksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006c.)

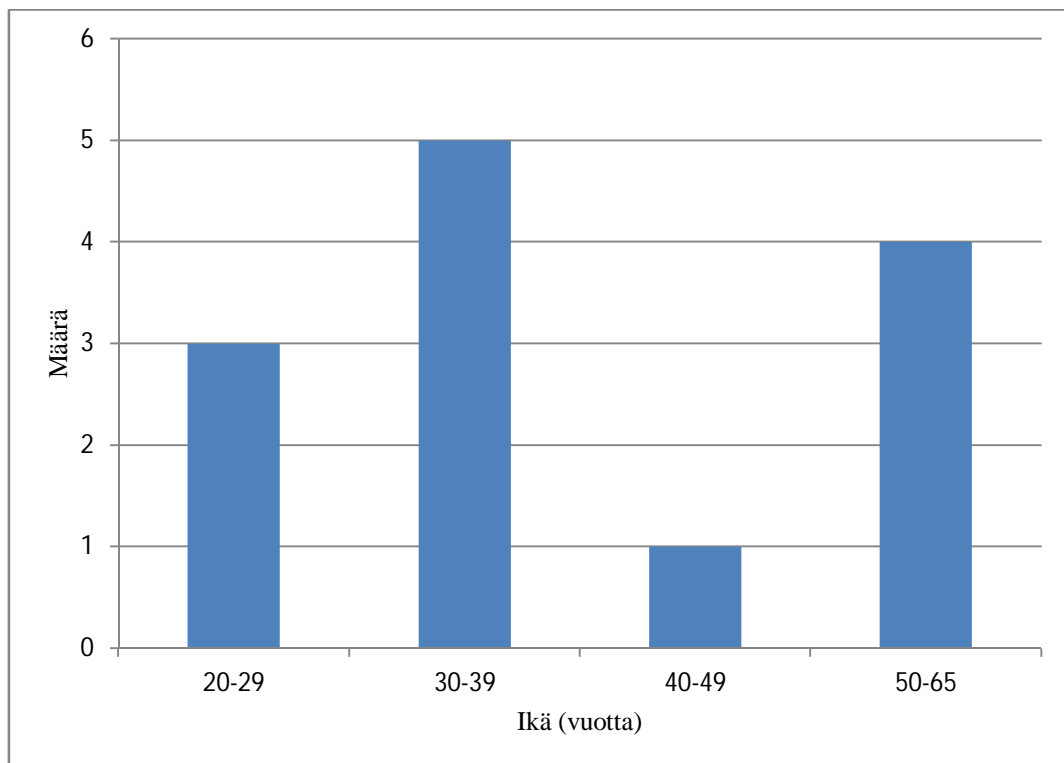
Vastauksia analysoitaessa tarkasteltiin kaikkien vastaajien vastauksia yhdessä, yksittäisten vastaajien vastauksia sekä vertailtiin vastauksia sukupuolen ja sen, kuinka kauan on ollut mukana Saappaassa, perusteella. Sukupuolten välillä eroja ei käytännössä ollut,

kun taas se, onko vastaaja ollut mukana alle neljä vuotta vai yli kymmenen, vaikutti jonkin verran vastauksiin. Aineistoa tutkimuksella saatiin niin vähän, että siitä ei voi tehdä kunnollista tilastollista analyysiä. Avoimista vastauksista etsittiin teemoja ja niitä verrattiin vapaaehtoistyöstä tehtyjen tutkimusten tuloksiin. Vastauksia verrattiin myös kirkon strategioihin ja muihin asiakirjoihin. Aineistoa analysoitiin teorialähtöisesti, koska sitä oli niin vähän ja määrällistä aineistoa tarkastellaan yleensäkin teorian pohjalta.

8 TULOKSET

8.1 Perustiedot vastaajista

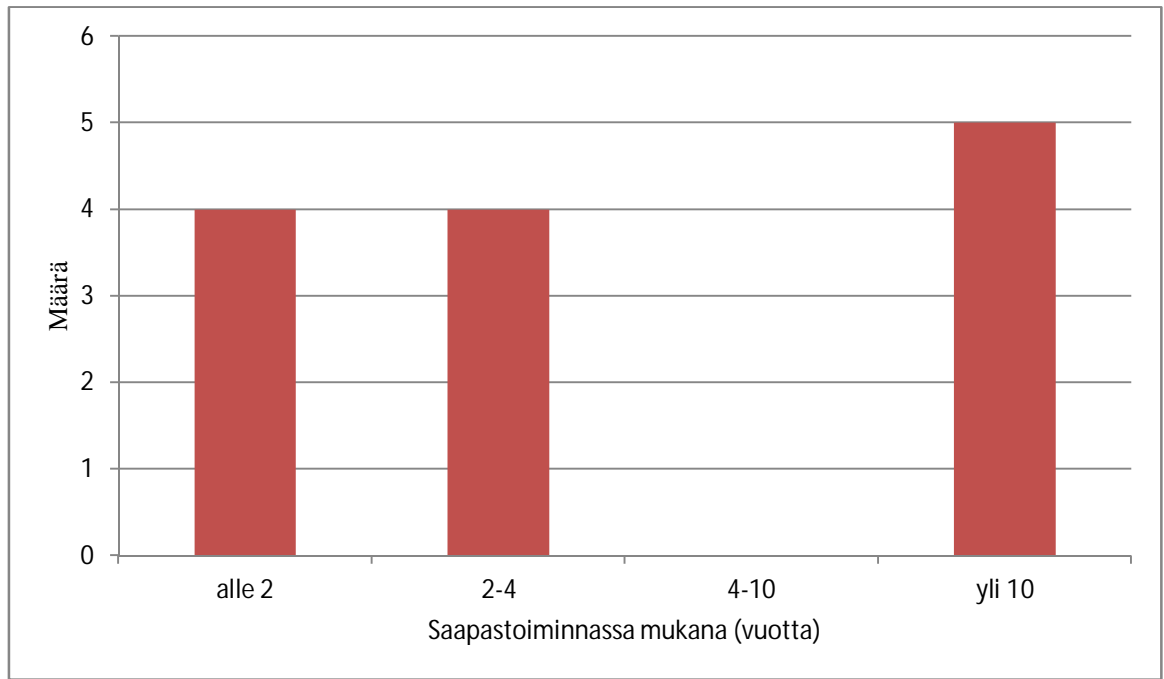
Kyselyyn vastasi 13 vastaajaa, joista kolme on miehiä ja kymmenen naisia. Tämä noudattaa melko hyvin vapaaehtoisten sukupuolijakaumaa. Sähköpostista ja Facebook-ryhmästä kerätyn nimilistan perusteella vapaaehtoisista miehiä on 26 prosenttia ja naisia 74 prosenttia, kun taas kyselyyn vastanneista miehiä on 23 ja naisia 77 prosenttia. Vastauksissa sukupuoli ei näytä vaikuttaneen vastauksiin, vaan miesten ja naisten vastaukset ovat samansuuntaisia. Vastaajat edustavat hyvin eri-ikäisiä vapaaehtoisia. Vastaajat ovat 21–63-vuotiaita ja heidän keski-ikänsä on 38,5 vuotta. Vastaajista kolme on 20–29-vuotiaita, viisi 30–39-vuotiaita, yksi 40–49-vuotias ja neljä yli 50-vuotiaita (kuvio 1).

Kuvio 1. Vastaajien ikäjakauma

Vastaajat edustavat uusia Saapas-vapaaehtoisia ja pitkään toiminnassa mukana olleita. Vastaajat ovat olleet Saapas-toiminnassa 0–25 vuotta, ja keskimäärin he ovat olleet mukana 6,9 vuotta. Neljä vastaajaa on ollut mukana alle kaksi vuotta, neljä 2–4 vuotta ja

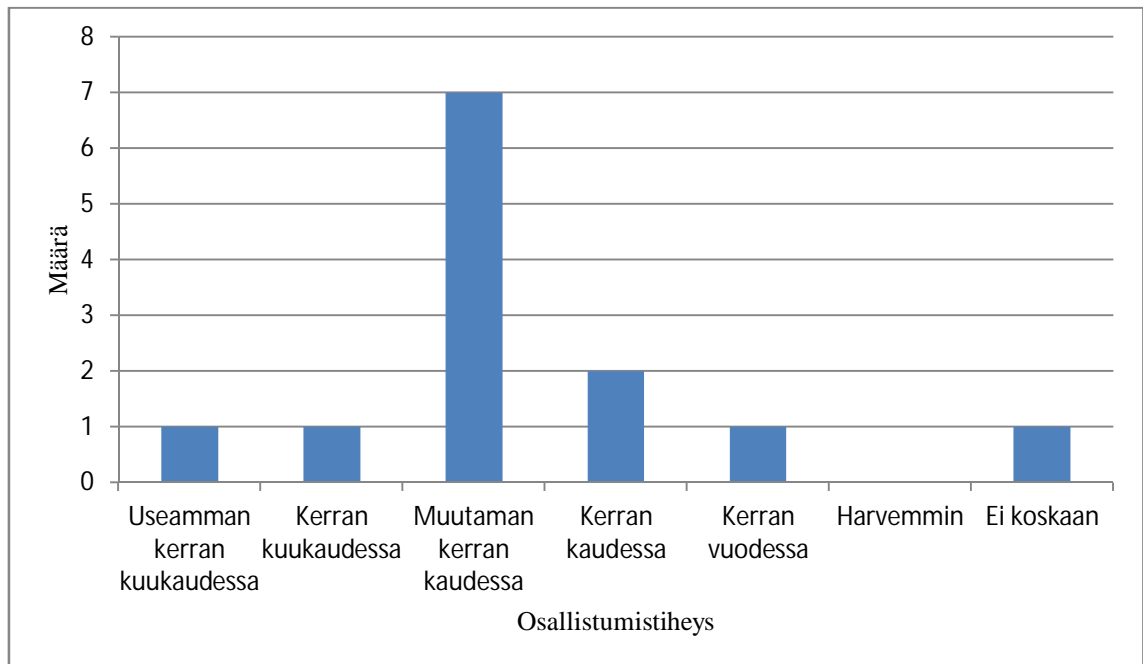
viisi yli kymmenen vuotta. Vastaajista kukaan ei ole ollut toiminnassa mukana 4–10 vuotta (kuvio 2).

Kuvio 2. Vapaaehtoisten toiminnassamukanaoloaika

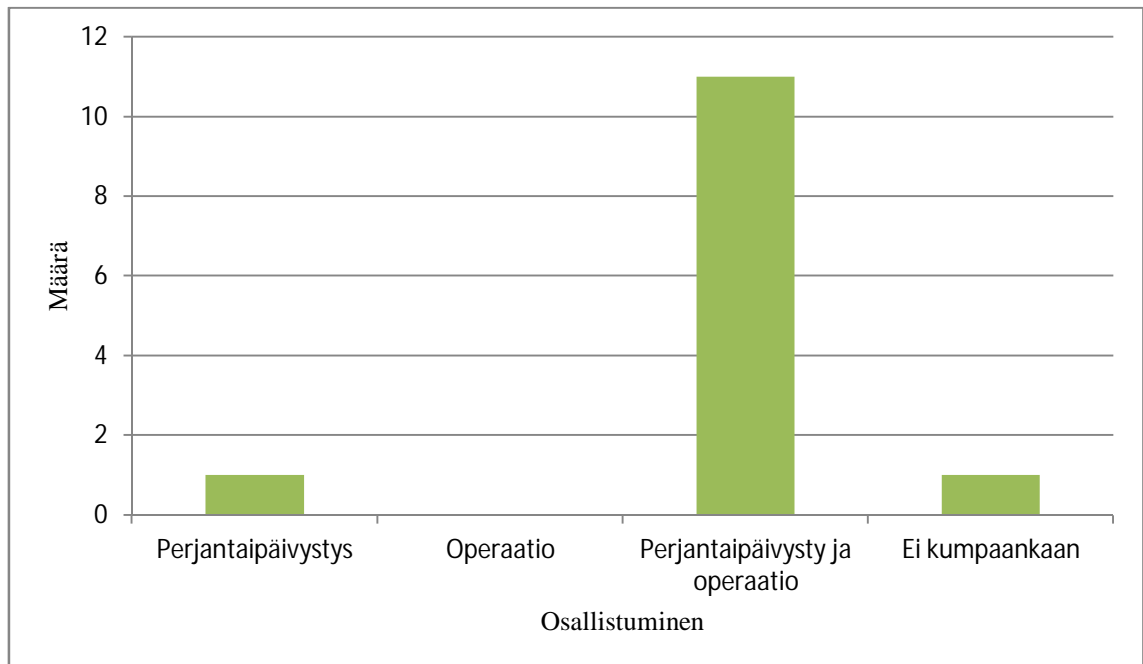
8.2. Aktiivisen vapaaehtoiset

Suurin osa vastaajista osallistuu päivystykseen tai operaatioon muutaman kerran kevät- tai syyslukukauden aikana, kaksi tätä useammin, kolme harvemmin ja yksi ei osallistu lainkaan (kuvio 3). Kaudella tässä kyselyssä siis tarkoitettiin joko syys- tai kevätlukukautta.

Kuvio 3. Päivystyksiin ja operaatioihin osallistuminen

Kyselyllä ei tavoitettu entisiä vapaaehtoisia. Vain yksi vastasi, että hän ei osallistu toimintaan ollenkaan. Kaikki muut vastaajat osallistuvat vähintään kerran vuodessa Saappaan toimintaan. Vastaajista yksi osallistuu vain perjantaipäivystyksiin, yksi ei ollenkaan ja loput yksitoista osallistuvat sekä perjantaipäivystyksiin että operaatioihin (kuvio 4).

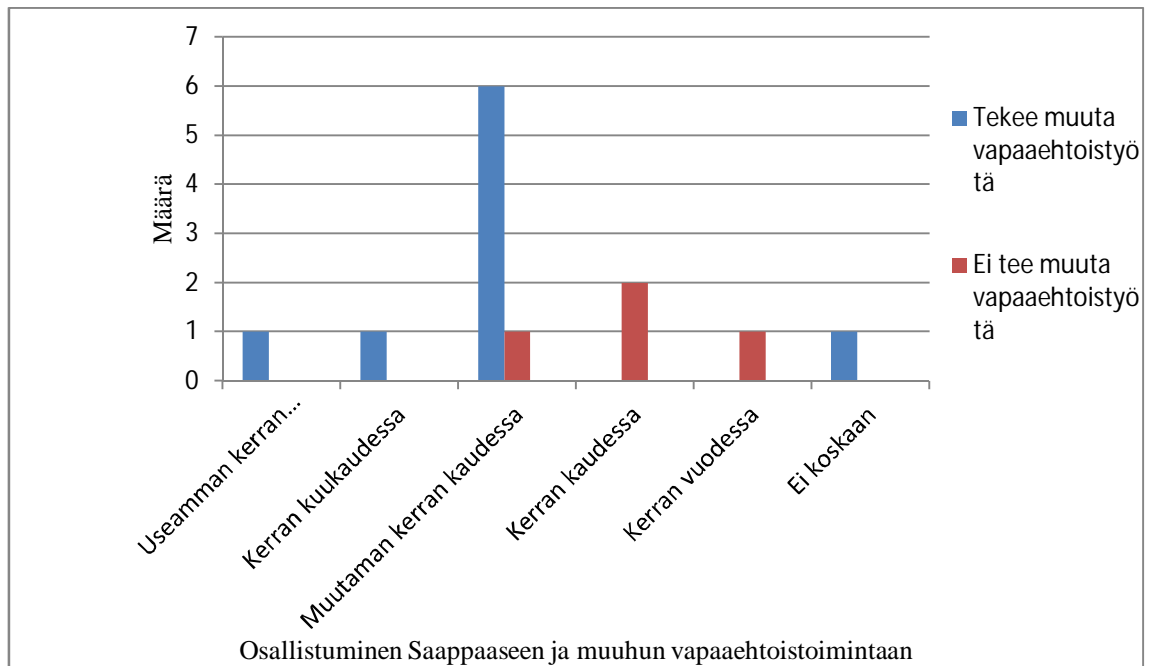

Kuvio 4. Osallistuminen

Vaikka vastauksia ei saatukaan entisiltä vapaaehtoisilta, vastasi viisi kysymykseen siitä, miksi ei osallistu päivystyksiin tai operaatioihin. Kolme valitsi vaihtoehdoista ajanpuutteen ja kaksi elämäntilanteen muutoksen.

Suurin osa vastaajista, eli yhdeksän vastaajaa, tekee myös muuta vapaaehtoistyötä Saappaan lisäksi, osa seurakunnissa ja osa muualla. Vapaaehtoistyötä tehdään Suomen Punaisen Ristin ensiapu- ja ensihuoltoryhmissä, lasten, nuorten ja perheiden parissa partiossa, yhdistyksissä ja leireillä, talkoissa sekä messussa. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että muut vapaaehtoistyöt eivät ainakaan vähennä Saapas-toimintaan osallistumista (kuva 5). Ne, jotka tekevät muuta vapaaehtoistyötä, osallistuvat Saappaaseen vähintään muutaman kerran kaudessa, kun taas ne, jotka eivät tee, osallistuvat enintään muutaman kerran kaudessa. Ainoa poikkeus tästä on vastaaja, joka ei osallistu Saappaaseen ollenkaan; hän tekee muuta vapaaehtoistyötä. Kuitenkin kysyttäessä, mikä vaikuttaa Saapas-toimintaan osallistumiseen, yksi vapaaehtoisista vastasi muut vapaaehtoistyöt. Vastauksista ei voi päätellä, onko yleensä vapaaehtoistyöhön osallistuminen ja Saapas-vapaaehtoisuus syy seuraus -suhteessa toisiinsa, eli lisääkö aktiivisuus toisessa myös toiseen osallistumista. Molemmat voivat myös johtua samasta asiasta, kuten esimerkiksi Saap-

paassa ovat aktiivisempia ne, joilla ylipäänsä on aikaa tai kiinnostusta osallistua vapaaehtoistoimintaan.

Kuvio 5. Saapas-toiminta suhteessa muuhun vapaaehtoistyöhön

Kysymykseen, mitkä asiat vaikuttavat päätökseesi lähteä operaatioon tai perjantai-päivystykseen, vastasi 11 vastaajaa. Kysymys oli avoin, eli vastaajilla ei ollut vaihtoehtoja, joista valita. Useita mainintoja saivat omat tai puolison työt, säätila sekä oma väsymys tai energiataso. Silloin, kun työt ovat iltapainotteisia, ei Saappaalle jää aikaa, mutta toisaalta puolison iltapainotteinen työ saattaa mahdollistaa osallistuminen. Työ vaikuttaa myös jaksamiseen. Eniten lähtemiseen vaikuttavat muut suunnitelmat, onko niitä kyseiselle illalle, tarvitaanko vastaajaa kotona tai lähipiirissä, millainen perhetilanne on. Mökkikausi, muun perheen aikataulut sekä muut vapaaehtoistyöt vievät vastaajien aikaa. Kaikki vapaaehtoiset eivät enää asu Espoossa, joten sekin vaikuttaa, miten illan jälkeen pääsee kotiin. Se, kuinka aikaisin tieto operaatiosta saadaan, vaikuttaa myös. Vapaaehtoiset osallistuvat, jos se oman tai puolison töiden puolesta on mahdollista, eikä vapaaehtoinen ole liian väsynyt. Toisaalta kiinnostukseen vaikuttaa halu auttaa nuoria ja olla siellä, missä nuoret liikkuvat ja operaatioihin halutaan osallistua, koska siellä kohdataan paljon nuoria.

8.3 Viestinnän merkitys vapaaehtoisille

Saappaan markkinoinnissa henkilökohtainen kutsu painottuu eniten. Lähes puolet, eli kuusi vastaajaa, oli kuullut toiminnasta työntekijältä ja neljä vastaajista kaverilta. Mainoksen oli nähnyt vastaajista viisi, kaksi oli itse tavannut Saappaita operaatiossa tai päivystyksessä, ja samoin kaksi oli kuullut muuta kautta. Uusien ja vanhojen vapaaehtoisten välillä oli pieni ero tämän kysymyksen kohdalla. Yli kymmenen vuotta mukana olleet olivat kuulleet Saappaasta työntekijältä tai kaverilta, kun taas alle neljä vuotta mukana olleilla mainosten merkitys oli suurempi. Uusista vapaaehtoisista mainoksen oli nähnyt neljä ja työntekijältä tai kaverilta aiheesta oli kuullut kolme, kun taas pidempään mukana olleista vain yksi oli nähnyt mainoksen ja muut viisi kuulleet kaverilta tai työntekijältä.

Pelkästään kaverilta oli kuullut kaksi, pelkästään työntekijältä kolme ja pelkästään mainoksen oli nähnyt neljä. Loput neljä olivat kuulleet Saappaasta kahdesta tai kolmesta lähteestä. Molemmat, jotka olivat tavanneet Saappaita, kuuluivat toiminnasta myös työntekijältä ja toinen heistä oli kuullut Saappaasta kaveriltaan. Yksi oli nähnyt mainoksen ja kuullut muualta ja yksi kaverilta, työntekijältä ja muualta. Mainoksia vastaajat olivat nähneet Länsiväylä-lehdessä ja Seurakuntasanomissa tai Esse-lehdessä. Lisäksi toiminnasta oli kuultu muun vastaavan toiminnan ja seurakuntaharjoittelun kautta. Verkossa Espoon Saapasta mainostetaan Espoon seurakuntien verkkosivuilla monessa kohdassa eri seurakuntien omilla sivuilla sekä Espoon vapaaehtoisverkoston verkkosivuilla. Näistä löytyy toiminnasta vastaavien yhteystietoja ja Espoon vapaaehtoistyön verkkosivuilta (Espoon järjestöjen yhteisö i.a) lomake, jolla voi ilmoittaa kiinnostuksensa. Kuitenkin vain yksi vastaaja oli kuullut Saappaasta internetissä nähdyn mainoksen kautta. Tähän kysymykseen saattoi valita useamman vastauksen. Kaikki 13 vastaajaa olivat vastanneet ja vastauksia oli yhteensä 19.

Viestintä vapaaehtoisille tapahtuu lähinnä sähköpostilla, tekstiviesteillä ja Espoon Saapas-vapaaehtoiset -Facebook-ryhmässä. Vastausten perusteella parhaiten vastaajat tavoitetaan Facebook-ryhmän tai sähköpostin kautta, mutta lähes puolet tavoittaa myös tekstiviestitse. Kysymykseen, mitä kautta huomaat tulevat päivystykset tai operaatiot, sai vastata useampaan kuin yhteen vaihtoehtoon. Vaihtoehdot olivat tekstiviesti, sähköposti, Espoon Saapas-vapaaehtoiset -Facebook-ryhmä sekä joku muu, mikä. Kaikki 13

vastasi ja vastauksia tuli yhteensä 24. Vastaajista kahdeksan valitsi enemmän kuin yhden vaihtoehdon. Pelkästään tekstiviestillä, Facebook-ryhmän kautta tai muuta kautta vastasi jokaiseen yksi ja sähköpostilla kaksi. Kaksi tavoitettaisiin tekstiviestillä ja Facebookin kautta, kolme sähköpostin ja Facebookin kautta ja kolme näillä kaikilla kolmella tavalla. Yksi vastaaja ehdotti internetsivua tiedotuskanavaksi. Kyselyn lopussa yksi vastaaja kommentoi, että olisi hyvä, jos tiedotteet tulisivat myös sähköpostiin, eivätkä vain esimerkiksi Facebook-ryhmään, koska kaikki eivät ole ryhmän jäseniä ja ryhmän jäseniltäkin joskus saattaa mennä ohi, mitä sinne on päivitetty.

Kaikki vastasivat kysymyksiin siitä, kuinka ajoissa haluaisivat tietää päivystyksistä ja operaatioista. Perjantaipäivystyksistä yhdelle riittäisi tieto muutamaa päivää aikaisemmin, neljä haluaisi tietää viikkoa aikaisemmin, neljä paria viikkoa aikaisemmin ja loput neljä haluaisi tietää koko syys- tai kevätkauden kerralla. Yksi täsmensi vastaustaan kyselyn lopussa kommenttikentässä, että perjantaipäivystysten aikataulu olisi hyvä saada kerralla. Tätä on hänen mielestään toteutettu ja se on toiminut. Lisäksi olisi hyvä muistuttaa lähempänä, esimerkiksi viikkoa ennen. Operaatioista suurin osa vastaajista, eli kahdeksan, haluaisi tietää kuukautta aiemmin, kolme kahta kuukautta aiemmin ja kahdelle riittäisi pari viikkoa aikaisemmin. Kommenteissa yksi vastaajista kommentoi, että olisi hyvä, jos tiedotteet operaatioista ja päivystyksistä tulisi ajoissa, varsinkin operaatioista. Joskus tieto on tullut vain pari päivää ennen operaatiota, mikä on vastaajan mielestä liian myöhään. Päivystyksistä olisi hänen mukaansa hyvä tietää koko kausi kerralla ja operaatioista kuukautta aiemmin

Olisi hyvä jos kaikki työntekijät lähettäisivät tiedotteet operaatiosta ja päivystyksistä ajoissa, varsinkin operaatioista. Muutaman kerran operaatio tiedote on tullut vain muutamaa päivää aikaisemmin, joka on mielestäni hieman liian myöhään. Kiva olisi myös jos tiedotteet tulisivat myös sähköpostiin eikä vaan esim. face ryhmään, siellä kun ei ole kaikki ja joskus saattaa mennä ohi mitä sinne on tullut.

8.4 Koulutus ja virkistystoiminta auttavat jaksamaan

Espoon Saappaassa on muotoutunut tapa kokoontua syömään pari kertaa vuodessa, keväällä kauden alkaessa ja syksyllä kauden päättyessä. Yhteisiä ruokailuja tai brunseja kerran tai pari vuodessa pidettiin hyvinä, mutta osa osallistuisi mielellään useamminkin.

Virkistystoiminnan toivotaan olevan monipuolista, mikä vastaajien mielestä onkin toteutunut. Vastaajien mukaan yhdessä voitaisiin myös tehdä jotain kivaa, kuten tapaamisia ja rentoa yhdessäoloa. Vastaajat ehdottavat sekä toiminnallista yhteistä tekemistä, kuten keilausta tai jousiammuntaa, että rentouttavaa yhdessä oloa, kuten syömistä ja saunomista. Vastaajista 11 otti kantaa virkistystoimintaan, ja heistä yksi kommentoi, ettei ole osallistunut virkistystapahtumiin, koska päivystää niin harvoin.

Kaksi kertaa vuodessa olleet brunssit tai illalliset ovat olleet kivoja. Osallistuisin jos jotain virkistystoimintaa olisi useammin. Toivoisin jotain yhteistä tekemistä.

Puolivuositain on ihan riittävä aikaväli. Joku toiminnallinen (keilaus, jousiammunta tms) tai rentouttava (brunssi, saunominen) on kivaa.

Kyselyssä kysyttiin, kokevatko vapaaehtoiset koulutuksen hyödylliseksi, vastaako se tarpeeseen ja kaipaavatko he lisäkoulutusta jostain aiheesta. Kysymykset olivat monivalintakysymyksiä, mutta tarkennusta pyydettiin, jos vastasi, ettei koe koulutusta hyödylliseksi tai se ei vastaa tarpeeseen. Myös lisäkoulutuskysymykseen pyydettiin tarkentamaan, mistä aiheesta toivoisi lisäkoulutusta.

Suurin osa, eli 11 vastaajaa, koki Saapas-koulutuksen hyödylliseksi toiminnan kannalta ja kaksi ei osannut sanoa. Molemmat, jotka eivät osanneet sanoa, olivat uusia, alle neljä vuotta mukana olleita vapaaehtoisia. Kymmenen vastaajan mielestä koulutus vastasi käytännön Saapas-toiminnan todellisuuteen ja kolme ei ottanut kysymykseen kantaa. Nämä kolme olivat kaikki uusia vapaaehtoisia. Lisäkoulutuskysymykseen vastasi 12 ja heistä puolet ei kaipaisi ja puolet kaipaisi lisäkoulutusta. Enemmistö lisäkoulutuksen haluajista on uusia, eli alle neljä vuotta mukana olleita. Lisätietoa (taulukko 1) halutaan esimerkiksi päihteistä sekä lisää ensiapukursseja.

Taulukko 1. Lisäkoulutus

Lisäkoulutus
Huumeet
Päihteistä
Ajan ilmiöistä, esim. nuorisokulttuuri
Netissä toimimiseen
EA-kurssitoimintaa lisää

8.5 Vapaaehtoinen antajana ja saajana

Erityisen keskeiseksi Saapas-vapaaehtoisten vastauksissa nousivat uudet tuttavuudet ja mukava seura muiden Saapas-vapaaehtoisten kanssa sekä nuorten kohtaaminen tai läsnäolo ja keskustelu heidän kanssaan. Toiset vapaaehtoiset ja hyvän seuran mainitsi viisi vastaajaa ja nuoret neljä vastaajaa. Viisi vastaajaa mainitsi jollakin tavalla sen, että he kokevat tekevänsä jotain merkittävää tai saavat hyvän mielen siitä, että tekee tärkeää työtä. Näiden lisäksi vastaajat saavat seurakuntayhteyden, vaihtelua normaaliin arkeen, iloa ja hyvää mieltä sekä yöruokaa. Vain yksi vastasi, että ei saa toiminnasta mitään. Kysymykseen, mitä saat Saapas-toiminnasta, vastasi 11 vapaaehtoista.

Saan siitä todella paljon, saan auttaa nuoria, olla läsnä nuorille, olen aina iloinen kun pääsen päivystämään, saa tehdä yhteistyötä erilaisten ihmisten kanssa, ammatillista vahvuutta.

Uusia tuttavuuksia ja hyvää seuraa Tunne siitä että on oikealla asialla ja tekee jotain tärkeää.

Osalle vapaaehtoisista on merkitystä, että Saapas on seurakunnan toimintaa ja osalle ei. Kaksi ei vastannut tähän kysymykseen, neljälle sillä ei ole merkitystä ja seitsemälle se on vähintään positiivinen asia. Kahdelle on tärkeää tai merkityksellistä, että Saapas on seurakunnan toimintaa, mutta toimintamuotona se olisi yhtä tärkeää, jos sen järjestäisi joku muu.

On ja ei. Itselleni on merkityksellistä osallistua nimenomaan seurakunnan toimintaan. Toisaalta Saapas työmuotona olisi yhtä tärkeää muunkin tahon järjestämänä.

Itselleni on tärkeää, että toiminta on seurakunnan toimintaa. Voisin kuitenkin osallistua, vaikka se ei olisi.

Vastaajat kokevat, että Saapas on mielekäs tapa toimia lähimmäisenrakkauden perusteella ja se tuo varman taustan toiminnalle. Seurakunnan kautta vapaaehtoistyön tekeminen tuntuu vastaajista hyvältä. Saapas-toiminnan kautta säilyy myös oma seurakuntayhteys.

On. Se on itselleni mielekäs tapa toimia lähimmäisenrakkauden periaatteella.

Minusta tuntuu nimenomaan hyvältä tehdä seurakunnan kautta vapaaehtoistyötä eli on.

Vastaajat kokevat saavansa tarpeeksi tukea vapaaehtoisena toimimiseen. Tähän kysymykseen vastasi 11 vastaajaa. Kahdeksan heistä vastasi kyllä ja loput tarkensivat vastatustaan. Tukea saadaan sopivasti ja työntekijät ovat todella ihania. Heillä on aikaa ja he jaksavat kuunnella myös vapaaehtoisia. Yksi vastaajista toivoo, että kiireistä ja tapahtumarikasta iltaa olisi hyvä purkaa illan loppuksi hetken aikaa. Se harmittaa, että kaikki seurakunnat eivät panosta Saapas-toimintaan.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Etukäteen arveltiin, että muu vapaaehtoistoiminta saattaisi vähentää Saappaaseen osallistumista. Joko vapaaehtoisilla ei olisi aikaa osallistua useampaan toimintaan tai samantapainen vapaaehtoistyö veisi intoa ja jaksamista Saapas-toiminnalta. Ne Saappaan vapaaehtoiset, jotka osallistuvat muuhun vapaaehtoistyöhön, osallistuvat Saappaaseen aktiivisemmin kuin ne, jotka eivät tee muuta vapaaehtoistyötä. Muun vapaaehtoistyön sijaan Saapas-toimintaan osallistumiseen vaikuttaa kuitenkin muu vapaa-ajanohjelma. Saappaaseen lähdetään, jos ei ole muita suunnitelmia tai vapaaehtoista ei tarvita muualla. Myös palkkatyö ja väsymys vaikuttavat osallistumiseen.

Kyselyn perusteella henkilökohtaisella kutsulla on tavoitettu eniten Saapas-vapaaehtoisia. Kutsuja on ollut joko työntekijä, Saappaassa jo oleva vapaaehtoinen tai vastaaja on kohdannut Saappaita päivystyksissä tai operaatioissa ja innostunut sitä kautta. Myös mainokset ja internet ovat tuoneet Saappaita toimintaan mukaan. Viestintä Espoon Saappaassa tapahtuu lähinnä sähköpostilistan ja Facebook-ryhmän kautta, jonkin verran myös tekstiviesteillä. Nämä kaikki koettiin hyviksi kommunikointitavoiksi. Facebook-ryhmä mahdollistaa myös vapaaehtoisten keskinäisen kommunikoinnin, jos he siihen kokevat tarvetta.

Jokainen on osallinen -asiakirja painottaa työntekijöiden ja vapaaehtoisten välistä viestintää ja viestintää yhtenä onnistuneen vapaaehtoistoiminnan keskeisimmistä tekijöistä. Vapaaehtoistyötä tulisi markkinoida nykyisille ja uusille vapaaehtoisille. Vapaaehtoiset tarvitsevat ohjaamista ja neuvontaa, käytännön asioista sopimista ja tiedottamista sekä motivointia ja kiittämistä. Myös vapaaehtoisten keskinäiseen yhteydenpitoon olisi hyvä kiinnittää huomiota. Nykyään, erityisesti nuorten ja nuorten aikuisten keskuudessa, sosiaalinen media ja muu verkkoviestintä on nopea ja helppo tapa pitää yhteyttä ja mahdollistaa myös vertaistuen vapaaehtoisten välillä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015, 18–19.)

Espoon Saapasta on mainostettu muun muassa ilmoitustauluilla esimerkiksi kauppakeskuksissa, lehdissä, kuten Essessä ja Länsiväylässä ja internetissä. Jokainen on osallinen -asiakirjan mukaan vapaaehtoistyöstä ja sen mahdollisuuksista tulisi viestiä selkeästi

seurakunnan internetsivuilla ja sieltä pitäisi helposti löytyä lisätietoja ja mahdollisuus ilmaista kiinnostuksensa (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015, 20). Työntekijät myös kutsuvat vanhoja seurakuntanuoria tai muuten tuttuja aikuisia toimintaa. Esimerkiksi kirkon vapaaehtoistoiminnan asiakirjat ja tutkimukset painottavat henkilökohtaista kutsua tehokkaimpana tapana mainostaa vapaaehtoistoimintaa (Oravasaari i.a, 37; Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015, 15).

Vapaaehtoiset pitivät hyvänä käytäntöä käydä pari kertaa vuodessa syömässä. Vastaajat toivoivat sekä rentoa yhdessäoloa, kuten saunomista ja syömistä, sekä tekemistä, kuten keilausta tai jousiammuntaa. Kirkon strategioissa korostetaan vapaaehtoisten huomioimista ja palkitsemista. Sitoutumista ja toiminnassa pysymistä kannattaa tukea erilaisilla palkitsemis- ja kiittämistavoilla. (Oravasaari i.a, 38; Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015, 15.) Oravasaaren (i.a, 38) tutkimuksessa erityisen hyvinä käytäntöinä koettiin yhteiset ruokailut ja retket.

Kyselyä tehdessä pohdittiin, vastaako koulutus käytännön Saappaan tarpeeseen. Käsitelläänkö koulutuksessa niitä asioita ja opetellaanko niitä taitoja, joita vapaaehtoiset tarvitsevat osatakseen toimia Saappaassa? Vai käydäänkö koulutuksessa asioita, jotka olivat ajankohtaisia toiminnan alussa, mutta eivät enää tänä päivänä? Vastausten perusteella Saapas-koulutus koetaan hyödylliseksi. Ero uusien ja vanhojen välillä näkyi siinä, että molemmat, jotka eivät osanneet sanoa, onko koulutus hyödyllistä, ovat uusia vapaaehtoisia.

Saapas-vapaaehtoisille tehdyn kyselyn vastauksissa näkyy, että vapaaehtoiset kokevat tekemänsä työn tärkeäksi ja merkitykselliseksi. Saapasta pidetään tärkeänä työmuotona ja Saapas-vapaaehtoisena toimiminen on osoittanut, että työmuoto on tärkeä ja sille on tarve. Vapaaehtoisilla on halu auttaa ja olla siellä, missä nuoretkin ovat. Nuoret saavat kokemuksen, että on aikuisia, jotka välittävät ja seurakunta, joka on heistä kiinnostunut. Vapaaehtoistyössä annetaan omaa aikaa ja taitoja muiden hyväksi. Anne Birgitta Yeungin (2005, 110–111) tutkimuksen perusteella vapaaehtoisilla on halu auttaa ja he ovat motivoituneita auttamaan erityisesti niitä, joilla on erityistarpeita. Vapaaehtoiset kokevat, että auttaessaan he levittävät auttamishalua. Osa auttaa, koska on itse saanut apua. Marjovuon (2014, 70–71) tutkimuksessa positiivisuuden jakaminen motivoi va-

paaehtoisia. Antamalla jotain positiivista autettavan elämään ei voida muuttaa häntä tai hänen elämäänsä, mutta sitä voidaan helpottaa.

Vapaaehtoisuus ei ole vastaajille vain oman ajan antamista muiden hyväksi, vaan, kuten eräs vapaaehtoinen vastasi ”epäitsekäitä motiiveja ei ole olemassa”. Saapas-toiminta tuo positiivisia asioita vastaajien elämään ja sitä pidetään palkitsevana vapaaehtoistyönä. Vapaaehtoistyö ei ole vain antamista, vaan vapaaehtoistyöntekijä saa myös paljon tehdessään vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoistyön palkka ei tule vain kiittämisistä ja muistamisista, vaan siitä, että itse tekeminen on mielekästä. Anne Birgitta Yeungin (2005, 109–110) mukaan vapaaehtoiset saavat toteuttaa itseään, henkilökohtaista hyvinvointia, emotionaalisia palkintoja, ryhtiä ajankäyttöön sekä työkokemusta. Vapaaehtoistyö tuo onnistumisen kokemuksia ja tunteen siitä, että on tarpeellinen. Se koetaan palkitsevana ja mielekästä ja merkittävää tekemistä.

Ari Marjovuon (2014; 61–62) väitöstutkimuksessa nousi esiin vapaaehtoistyöstä saatava ammatillinen hyöty, jonka myös Yeung mainitsee. Vapaaehtoistyön kautta voi löytää oman alan tai vapaaehtoistyö voi helpottaa opiskelemaan pääsyä tai työpaikan saantia. Opiskelija voi myös hyötyä vapaaehtoistyöstä esimerkiksi opintopisteinä. Muutamassa Saapas-vapaaehtoisten kyselyn vastauksessa mainittiin ammatillisuus tai työharjoittelu. Saapas-toiminnasta saadaan ammatillista kasvua ja vahvuutta.

Erityisen keskeiseksi Saapas-vapaaehtoisten vastauksissa nousivat uudet tuttavuudet ja mukava seura muiden Saapas-vapaaehtoisten kanssa sekä nuorten kohtaaminen tai läsnäolo ja keskustelu heidän kanssaan. Marjovuon (2014, 77–78) tutkimus korostaa myös yhteishengen, uusiin ihmisiin tutustumisen ja tuttujen kohtaamisen merkitystä. Yhteishenki ja sosiaaliset suhteet ovat tärkeä asia ja voivat toimia jopa motivaationa vapaaehtoistyössä. Vapaaehtoistyössä voi sekä tavata tuttuja että tutustua uusiin ihmisiin. Vapaaehtoistyön kautta voi saada todellisia ystäviä ja ystävyysuhteita, joita ylläpidetään myös toiminnan ulkopuolella. Marjovuon tutkimuksen vastauksissa ilmeni myös toive uusiin ihmisiin tutustumisesta. Samoja teemoja on myös Yeungin (2005, 114–115) tutkimuksessa. Hänen mukaansa vapaaehtoiset ovat aloittaneet vapaaehtoistyön, jotta voisivat kuulua joukkoon tai tavata uusia ihmisiä. Ryhmähenki ja jaettu huumori vapaaehtoisten kesken on tärkeää. Vapaaehtoiset kaipaavat sosiaalista toimintaa ja sanallista vuorovaikutusta, eli juttelua ja keskustelua. Vapaaehtoistyö tuo positiivisuutta ja iloa

vapaaehtoisten elämään. Toiminta ei olisi edes mahdollista, jos vapaaehtoistyössä ei viihdyttäisi. (Marjovuori 2014, 69; Yeung 2005, 109.)

Etukäteen mietittiin, koetaanko Saapas seurakunnan työksi ja onko sillä merkitystä, että Saapas on sitä. Yli puolelle vastaajista se on positiivinen asia, mutta osa osallistuisi ja toimintaa pidetään tärkeänä, vaikka se ei olisikaan seurakunnan toimintaa. Saappaan kautta voi pitää yllä omaa seurakuntayhteyttä ja seurakunta taustayhteisönä antaa varman taustan toiminnalle. Yeungin (2005, 116–117) tutkimuksen mukaan seurakunnassa tehtävän vapaaehtoistyön taustalla on henkilökohtainen uskonnollisuus. Osa kaipaa henkistä tai hengellistä kasvua tai haluaa toimia hengellisenä välikappaleena. Uskonnolliset roolimallit saattavat motivoida vapaaehtoistoimintaan ja toiminnan hengellisyttä toivotaan ja arvostetaan. Seurakunnan vapaaehtoistyössä voi elää uskoaan todeksi ja toteuttaa lähimmäisenrakkautta, eli kokea seurakuntayhteyttä (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015, 7). Osa seurakuntien vapaaehtoistyöstä on hyvin hengellistä toimintaa, osa taas enemmän käytännön auttamista. Saapas-toiminnassa näkyvät molemmat puolet. Saappaassa on valmius antaa ensiapua ja kuljettaa nuori tarvittaessa kotiin tai sairaalaan. Enemmän kuitenkin vietetään aikaa nuorten kanssa jutellen. Yleensä kysellään kuulumisia ja puhutaan arkisista asioista, kuten koulusta, mutta välillä keskustellaan syvällisemmin myös uskosta.

Saapas-vapaaehtoiset saavat tukea ohjaajilta ja kokevat, että työntekijöillä on aikaa myös vapaaehtoisille. Vapaaehtoiset toivovat, että illan tapahtumia olisi mahdollista purkaa lopuksi. Heitä harmitti, että kaikki seurakunnat eivät panosta toimintaa. Työntekijöitä kritisoidaan myös siitä, että aina tieto päivystyksistä ei tule ajoissa. Vapaaehtoiset tarvitsevat toiminnassa tukea sekä jaksamisen että motivaation ja sitoutumisen takia. Vapaaehtoisten jaksamisesta huolehtiminen, tehtävässä tukeminen ja avun antaminen on työntekijöiden, ei toisten vapaaehtoisten tehtävä. Pelkästään kiinnostus ja säännöllinen yhteydenpito vapaaehtoisiin tukee vapaaehtoisia. Lisäksi esimerkiksi henkilökohtaisen tai ryhmäkohtaisen työnohjauksen tarvetta on hyvä pohtia. Vapaaehtoisille on tärkeää, että työntekijöillä on heille aikaa. Yhteiset ruokailut tai muut tapaamiset ovat tärkeä viesti myös tältä kannalta. (Kirkko Helsingissä 2014, 13.)

Tässä opinnäytetyössä tutkimuskysymyksiä olivat, mikä saa Saapas-vapaaehtoiset osallistumaan toimintaan ja, miten työntekijät voisivat kannustaa heitä osallistumaan. Ky-

selyssä oli perustietokysymyksiä, kysymyksiä, joista sai vastauksia näihin tutkimuskysymyksiin sekä kysymyksiä, joiden oli tarkoitus hyödyttää työntekijöitä Saapas-toiminnassa. Työntekijät voivat kannustaa vapaaehtoisia toimivalla viestinnällä, tukemalla ja kuuntelemalla sekä palkitsemalla ja järjestämällä lisäkoulutusta. Osa vapaaehtoisista haluaisi jatkaa toiminnassa mukana, vaikka muuttavat esimerkiksi pääkaupunkiseudulla toiseen kaupunkiin, mutta iltaisin kotiin pääsy on hankalaa. Työntekijät voisivat pohtia, miten tätä voisi tukea. Olisiko esimerkiksi mahdollista tarjota tai järjestää kyyti kotiin illan päätteeksi. Vapaaehtoiset osallistuvat toimintaa, koska he haluavat auttaa nuoria ja kokevat toiminnan merkitykselliseksi sekä, koska se saavat hyvää seuraa ja ylläpitävät seurakuntayhteyttä.

10 POHDINTA

10.1 Vapaaehtoistyön kehittäminen

Seurakunnissa vapaaehtoistyöllä on suuri merkitys, eikä se ainakaan ole vähenemässä tulevaisuudessa. Suomessa seurakunnat ja kirkko ovat olleet sen verran varakkaita, että seurakunnissa on tyypillisesti paljon työntekijöitä ja toiminta on työntekijäkeskeistä. Monissa muissa maissa, kuten Englannin Anglikaanisessa kirkossa, seurakunnassa palkattuja työntekijöitä ovat vain esimerkiksi pappi ja kanttori ja kaikki muu tehdään vapaaehtoisvoimin. Suomessakin olisi hyvä pyrkiä pois työntekijäkeskeisyydestä. Seurakunnastakin voi tulla enemmän jäsentensä näköinen, jos seurakuntalaiset ovat keskeisessä asemassa työntekijöiden sijaan.

Vapaaehtoistyötä voidaan tarkastella toisaalta toiminnan ja toisaalta tekijän kannalta. Seurakunnissa on erilaisia tehtäviä, joihin tarvitaan vapaaehtoisia. Toisaalta on myös tärkeää tarjota seurakuntalaisille mahdollisuus osallisuuteen esimerkiksi juuri vapaaehtoistyön kautta. Osa toiminnasta ei toteudu ilman vapaaehtoisia, joten on tärkeää niin rekrytoida kuin pitää huolta näistä vapaaehtoisista. Yhtä lailla pitää miettiä myös halukkaiden vapaaehtoisten kanssa, mitä tai millaista vapaaehtoistyötä he haluaisivat tehdä ja mikä heille sopisi.

Seurakunnissa olisi hyvä miettiä myös käytännössä, mitä vapaaehtoistyöhön panostaminen vaatii työntekijäresurssien, koulutuksen ja palkitsemisen lisäksi. Voidaanko vapaaehtoisille antaa tilojen avaimia tai mahdollistaa tietokoneen tai printterin käyttö? Millaisia vastuukysymyksiä pitää miettiä, jos toimintaa järjestetään ilman työntekijää? Saapas-toiminnassa tämä voisi tarkoittaa sen pohtimista, voiko Saappaalle tulevat puhelut yhdistää vapaaehtoiselle tai onko hänellä oikeus ajaa seurakunnan Saapas-autoa. Osa Saapas-ryhmistä toimiikin täysin vapaaehtoisten järjestämänä.

Työntekijöiden tulisi huolehtia vapaaehtoisten jaksamisesta, hyvinvoinnista ja viihtyvyydestä. Virkistystoiminta ja muistaminen ovat tärkeitä, mutta niiden ohella ei pidä unohtaa arkipäiväistä huomioimista, kuulumisten kysymistä ja muuta viestintää. Toiset vapaaehtoiset ovat myös merkityksellisiä vapaaehtoistyössä. Vapaaehtoiset saavat va-

paaehtoistyön kautta sosiaalisia suhteita. Yhteydenpito vapaaehtoisten ja työntekijöiden sujuu esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Yhteisöllisyyden kehittyminen motivoi lähtemään mukaan toimintaan, joten vapaaehtoisten ryhmäyttämiseenkin olisi hyvä kiinnittää huomiota.

Ajoissa tiedottamisen ja vapaaehtoisten huomioimisen sekä ryhmäyttämisen lisäksi olisi hyvä pohtia päivystysten ja operaatioiden jälkipuintia. Jos tapahtuu jotain erityistä tai on jollain tavalla hankalampi ilta tai tapaus, sitä yleensä puretaan yhdessä, mutta myös tavallisen illan jälkeen olisi hyvä käydä läpi tapahtumia ja ajatuksia. Erityisesti perjantaipäivystysten kohdalla se voi olla hankala järjestää. Varsinaista yhteistä lopetusta ei ole, vaan vapaaehtoiset vievät kotiin sopivassa kohdassa, kun ollaan lopettelemassa. Operaatiossa Espoossa pyörii Saappaita useammalla autolla ja yhden autollisen lopettaessa voi olla helpompi järjestää purku, jos yhteinen lopetus tapahtuu operaation tauko-tilassa. Joka kerran jälkeen olisi kuitenkin hyvä ottaa tavaksi illan purku jo senkin takia, että vapaaehtoisille olisi luontevampaa puhua, jos jokin jää painamaan mieltä. Lyhyesti keskustelun voisi käydä vaikka autossa ennen kuin ensimmäinen vapaaehtoinen vie kotiin.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa Espoon seurakuntien erityisnuorisotyönohjaajille tietoa, jonka avulla Saapasta voisi kehittää. Pyrin tekemään opinnäytetyön niin, että siitä on hyötyä myös käytännössä, kun työntekijät pohtivat toiminnan järjestämistä ja kehittämistä. Koen, että vastausten perusteella työntekijät voivat miettiä käytäntöjä, mutta toisaalta se kertoo myös siitä, että vapaaehtoiset ovat innostuneita ja asiat ovat pääsääntöisesti hyvin Espoon Saappaassa. Olarin seurakunnan erityisnuorisotyönohjaaja Suvikaikkonen (2017) kommentoi, että kyselyn perusteella monessa asiassa onnistuttu, mutta parantaakin voi vielä. Keskeisimpänä olisi tiedottaa ajoissa päivystyksistä. Lisäksi olisi hyvä olla tietoinen siitä, mikä motivoi vapaaehtoisia ja miten heitä voi tukea.

10.2 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyön luotettavuutta ja eettisyyttä on hyvä tarkastella monelta kannalta. Opinnäytetyöstä tehdään sopimus sen organisaation, jonne opinnäytetyö tehdään, kanssa ja

tutkimusta varten tarvitaan samalta organisaatiolta lupa. Luotettavuuteen puolestaan vaikuttavat niin aineiston laatu ja määrä kuin opinnäytetyön tekijä.

Raili Gothonin (2017) mukaan tutkimuslupa pitää hankkia organisaation johtajalta tai johtoryhmältä. Seurakunnissa tämä henkilö on kirkkoherra. Koska opinnäytetyöni käsittelee useampaa seurakuntaa, tein sopimuksen opinnäytetyöstä ja hain luvat kaikkien Espoon suomenkielisten seurakuntien kirkkoherroilta. Vaikka seurakunnat kuuluvat samaan seurakuntayhtymään, ei yhtymässä ole henkilöä, joka voisi antaa luvan seurakuntien puolesta. Lupaa hakiessa toimitin kirkkoherroille sähköpostitse opinnäytetyön suunnitelman, joka sisälsi muun muassa kyselytutkimuksen kysymykset. Kaikkien Espoon suomenkielisten seurakuntien kirkkoherrat allekirjoittivat luvat ja sopimukset loka- tai marraskuussa 2016.

Lupaa hakiessa sitouduin käsittelemään aineistoa nimettömästi ja säilyttämään aineisto asianmukaisella tavalla. Aineisto on ollut ainoastaan omalla tietokoneellani sekä Webropol-alustalla, jonne päästäkseen on kirjauduttava Diakonia-ammattikorkeakoulun käyttäjätunnuksellani. Yksittäisiä vastauksia ei ole tulostettu tai näytetty kenellekään. Poistan tiedostot koneelta ja resetoin kyselyn, kun opinnäytetyö on palautettu.

Olen toiminut Saapas-vapaaehtoisena Espoossa jo kauan, joten tunnen suurimman osan vapaaehtoisista. Tämän takia pyrin kyselyn saatekirjeessä esittelemään itseni mahdollisimman hyvin, jotta nekin vapaaehtoiset, jotka eivät tunnista minua nimeltä tietäisivät, että opinnäytetyön tekijä saattaa tunnistaa heidät. En tiedä, vaikuttiko tämä joko vastausprosenttiin tai vastauksiin. Joku on saattanut jättää tämän takia vastaamatta tai toisaalta vastata sen takia, että tuntee opinnäytetyön tekijän. Tämä on voinut vaikuttaa myös vastausten sisältöön. Tarkoitukseni ei ollut yrittää tunnistaa vastaajia, mutta osaa en voinut olla tunnistamatta. Olen tässä opinnäytetyössä raportoinut kyselytutkimuksen tulokset niin kuin kyselyyn on vastattu. Vastaajien määrä oli kyselyssä pieni, joten olen pyrkinyt kiinnittämään erityistä huomiota siihen, että lopullisesta työstä ei yksittäisiä vastauksia voi erottaa.

Pitkä urani Saappaassa vaikutti opinnäytetyötä tehdessä toisaalta positiivisesti ja tunsin aiheen jo ennalta. Toisaalta ennakkotietoni ja -käsitykseni voisivat vaikuttaa siihen, kuinka tarkastelen ja käsitelen vastauksia. Gothonin (2017) mukaan raportin eettisyy-

teen vaikuttaa se, että tuloksista raportoidaan rehellisesti ja huolellisesti. Tähän olen pyrkinyt mahdollisimman hyvin.

Vastaajien määrä jäi kyselyssä pieneksi. Olisiko ollut mahdollista saada enemmän vastaajia? Tai olisiko ollut järkevä tehdä toisenlainen tutkimus? Kysely lähetettiin kaikille vapaaehtoisten sähköpostilistalla, eli vapaaehtoisista ei valittu otosta. Kyselyä ei siis olisi voinut toimittaa isommalle vapaaehtoisjoukolle, jotta olisi saatu enemmän vastaajia. Muistutin kyselystä Facebook-ryhmässä pari kertaa. Olisin voinut lisäksi kertoa ja muistuttaa kyselystä Facebookin yksityisviestein tai sähköpostilla kavereitani, mutta koin, että se olisi voinut vaikuttaa tuloksiin, joten päädyin laittamaan vain yleisiä muistutuksia. Entisiä Saapas-vapaaehtoisia ei tavoitettu kyselyllä. Heistä ei ole olemassa listaa, jonka perusteella heihin olisi saanut yhteyttä, mutta moni heistä on edelleen Saapas-vapaaehtoisten Facebook-ryhmän jäsen. Heille kyselyä olisi voinut mainostaa enemmän ja kysellä yhteistietoja muilta vapaaehtoisilta ja työntekijöiltä. Aineistoa olisi todennäköisesti saanut enemmän, jos kyselytutkimuksen sijaan tai lisäksi olisi haastateltu vapaaehtoisia. Päädyin kuitenkin valitsemaan kyselytutkimuksen, koska sillä koin saavani parhaiten vastauksia aiheisiin, joita työntekijät pohtivat.

Muotoilin kysymykset kirjallisuuden ja työntekijöiden ajatusten perusteella. Kysymyksiä valikoidessani pyrin tekemään mahdollisimman tiiviin kyselyn, jotta vastaaminen ei veisi liian kauan aikaa. Pyysin muutamaa opiskelukaveria testaamaan kyselyä ja muokasin kyselyä hieman heidän palautteensa perusteella. Testaajilla vastaamiseen meni noin 15 minuuttia, minkä ajattelin olevan sopivan pituinen aika. Kuitenkin Webropolin raportin perusteella useimmilla vastaajilla meni alle kymmenen minuuttia vastaamiseen. Olisin voinut siis kysyä vielä esimerkiksi siitä, miksi vapaaehtoiset lähtivät toimintaan mukaan.

10.3 Prosessi ja ammatillinen kasvu

Kirkkohallitus (2010, 2–3) jakaa kirkon nuorisotyönohjaajan ydinosaan neljään kategoriaan, joita ovat hengellisen työn osaaminen, pedagoginen osaaminen, yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen osaaminen sekä organisaatio- ja kehittämisosaaminen. Sosionomin (AMK) osaaminen puolestaan muodostuu eettisestä ja asiakastyön osaamisesta,

palvelujärjestelmä- ja yhteiskuntaosaamisesta, tutkimuksellisesta osaamisesta sekä työyhteisöosaamisesta (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016, 1–2). Monin paikoin ydinosaamiskuvaukset menevät päällekkäin, mikä on luonnollista, koska työ on hyvin samantyylistä, vaikka sosiaalialalla kristinopin tunteminen ei ole yhtä välttämätöntä kuin kirkon alalla.

Saapas toimintamuotona on minulle tuttu jo pitkältä ajalta. Kävin Saapas-koulutuksen syksyllä 2002 ja olen ollut mukana vapaaehtoisena siitä lähtien. KatuSaapas-koulutuksen lisäksi olen käynyt NettiSaapas-koulutuksen. Työssäni seurakuntapastorina olen osallistunut samantapaiseen toimintaan. Seurakuntaharjoittelussa pääsin näkemään Espoon Saapas-toimintaa myös työntekijän roolista. Opinnäytetyön myötä pääsin mukaan myös Saappaan ohjaajakoulutukseen. Opinnäytetyöni on tutkimuksellinen, eikä produktiivinen, joten käytännön työ joko seurakunnassa tai sosiaalialalla ei sen tekemisessä näkynyt. Toisaalta minulla on jo ennestään kokemusta erityisesti kirkon alan töistä.

Saappaasta – ja ylipäänsä seurakuntatyöstä – pääsin näkemään toisenlaisen puolen. Seurakuntatyössä työ on ollut pitkään melko työntekijäkeskeistä, mutta vapaaehtoistyön myötä toimintaa on mahdollista laajentaa ja seurakunta on enemmän yhteisö kuin ennen. Toisaalta myös vapaaehtoisiin pitää panostaa ja toiminta vaatii resursseja. Vapaaehtoistyö on olennainen osa seurakuntatyötä, mutta tärkeää myös sosiaalialalla, etenkin, jos työllistyn järjestöpuolella.

Tutkimuspainotteinen opinnäytetyö opetti tutkimuksen tekemistä. Vaikka tarkoitus ei ole edetä tutkijana, kuuluu sosionomin ammattitaitoon myös tutkimuksellinen puoli. Tärkeää on suunnitella, toteuttaa ja arvioida kehittämishankkeita sekä tuottaa ja arvioida tietoa. Tutkimus ja kehittäminen tapahtuvat eettisten periaatteiden mukaisesti. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016, 2.) Myös kirkon puolella tutkiva, kokeileva ja arvioiva työote kuuluvat ydinosaamiseen (Kirkkohallitus 2010, 4).

Tein opinnäytetyön yksin, mikä oli jo lähtökohtaisesti harkittu valinta. Tällaisen kirjoitustyön teen mielelläni yksin ja jo alusta saakka oli selvää, että aikatauluni ei noudata tavallista opinnäytetyön aikataulua. Vaikka halusinkin tehdä opinnäytetyön yksin, välillä olisin kaivannut paria, jonka kanssa keskustelemalla olisi päässyt työssä eteenpäin.

Onneksi Meri Saloila oli helposti tavoitettavissa ja hänen kanssaan kävin läpi opinnäytetyöprosessia sen eri vaiheissa. Sain tukea ja neuvoja myös ystäviltä, jotka ovat aiemmin valmistuneet Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Yksin tehdessä sain harjoitella myös itseni johtamista. Tämä ei tarkoita vain sitä, että oli hetkiä, jolloin minun piti paimentaa itseni koneen ääreen, vaan myös sitä, että muistin pitää taukoja ja vapaapäiviä opinnäytetyöprosessin aikana.

10.4 Jatkotutkimus

Espoon Saapas koki muutoksia opinnäytetyöprosessini aikana. Aiemmin toiminnasta vastasivat Leppävaaran ja Olarin seurakunnat, mutta loppuvuodesta 2016 vastuu siirtyi Leppävaaran seurakunnan lisäksi Tapiolan ja Espoonlahden seurakunnille. Samoihin aikoihin Leppävaaran erityisnuorisotyönohjaaja jäi virkavapaalle, joten kaikki kolme toiminnasta vastannutta työntekijää vaihtuivat uusiin. Olisi mielenkiintoista tietää, miten tämä vaikuttaa vapaaehtoiisiin, vai vaikuttaako mitenkään. Vapaaehtoisten motiiveihin ja ajatuksiin voisi syventyä myös syvällisemmin esimerkiksi haastattelututkimuksen avulla.

Toisaalta myös työntekijöiden ajatuksia Saappaasta voisi tutkia. Vaikka Saappaasta vastaa vain muutama työntekijä, myös muut työntekijät ovat toiminnassa mukana silloin tällöin. Mitä työntekijät ajattelevat Saappaasta ja miten heidän henkilökohtainen näkemyksensä näkyy työn tekemisessä, vapaaehtoisten kohtaamisessa tai toiminnan mainostamisessa?

LÄHTEET

- Alstela, Juha & Virtanen, Juhani 1994. Palveluoperaatio Saapas: Mitä ja Miksi? Helsinki: Nuorten Keskus ry.
- Arnstein, Sherry R. 1969. A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35:4. 216–224. Viitattu 15.2.2017.
<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01944366908977225>.
- Espoon järjestöjen yhteisö i.a. Saapas-avustajaksi kadulle tai verkkoon. Viitattu 1.3.2017.
http://www.espoonvapaaehtoisverkosto.fi/index.php?sivu=Saapas-avustaja_kadulle_tai_verkkoon&id=3&tehtava=140&klick=2.
- Eteva i.a. Osallisuuden monet muodot. Peukkukyselyn toteuttaminen vammaispalveluhankkeessa. Viitattu 20.2.2017.
http://www.eteva.fi/Global/Tiedostot/Eteva/Vammaispalvelujen_kehittaminen/KASTE%20Osallisuuden%20monet%20muodot.pdf.
- Euroopan parlamentti 2008. Euroopan parlamentin mietintö 10. maaliskuuta 2009. Vapaaehtoistyön roolista taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden edistämiseksi. 2007/2149. Viitattu 1.2.2017.
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2008-0070+0+DOC+XML+V0//FI>.
- Gothoni, Raili 2017. Eettiset periaatteet tutkivassa ja kehittävässä työssä. Viitattu 18.3.2017. <http://libguides.diak.fi/c.php?g=389856&p=2793510>
- Grönlund, Henrietta 2012. *Volunteerism as a Mirror of Individuals and Society. Reflections from Young Adults in Finland*. Helsinki: Unigrafia. Helsingin yliopisto. Käytännöllisen teologian laitos. Väitöskirja.
- Harju, Aaro 2013. Aktiivinen kansalaisuus, osallisuus, voimaantuminen, jne. Miten ne liittyvät vaikuttamiseen. Opintokeskus Kansalaisfoorumi. Viitattu 15.2.2017.
<https://www.osallistu.fi/@Bin/300707/Osallistumisen+ja+vaikuttamisen+kasitteita.pdf>.
- Harju, Ulla-Maija 2006. Vapaaehtoisuus kirkossa. Teoksessa *Enemmän kuin työmuoto. Vapaaehtoistoiminta kirkossa*. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2006:3. 16–22.

- Harju, Ulla-Maija; Niemelä, Pauli; Ripatti, Jaakko; Siivonen, Teuvo & Särkelä, Riitta
2001. Vapaaehtoistoiminta seurakunnassa ja järjestöissä. Helsinki: Edita.
- Independent Sector & United Nations Volunteer 2001. Measuring Volunteering: A
Practical Toolkit. Viitattu 1.2.2017.
<http://www.toolkitsportdevelopment.org/html/resources/DA/DADD6C80-1572-442B-867F-A032B970C9E2/measuring%20volunteering%20Toolkit%20UN.pdf>.
- Juvonen, Tarja 2015. Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen. Nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura Julkaisuja 165. Väitöskirja.
- Kaartinen-Koutaniemi, Jaakko 2012. Etsivässä työssä. Kauan sä aiot olla siinä. Helsinki: Nuorten Keskus - LK-kirjat.
- Kaikkonen, Suvi 2017. Olarin seurakunnan erityisnuorisotyönohjaaja Suvi Kaikkosen sähköpostiviesti 12.4.2017. Tuloste tekijän hallussa.
- Kasari, Juha 2016. Minä, Saapas. Helsinki: BoD – Books on Demand.
- Kiilakoski, Tomi; Gratschel, Anu & Nivala, Elina 2012. Osallisuus, kansalaisuus, hyvinvointi. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura julkaisuja 118. 9–33..
- Kirkko Espoossa 2016a. Kirkko Espoossa 2017–2021. Espoon seurakuntayhtymän ja seurakuntien strategia 2017–2021. Viitattu 12.1.2017.
http://www.espoonseurakunnat.fi/documents/55984/1749134/Kirkko_Espoossa_2017-2021_Espoon_seurakuntien_strategia.pdf/34f203b4-547d-464b-a5b7-dd8705bb2c14.
- Kirkko Espoossa 2016b. Kirkko Espoossa 2017–2021. Espoonlahden seurakunnan tulevaisuusasiakirja 2017–2021. Viitattu 12.1.2017.
<http://www.espoonseurakunnat.fi/documents/55984/1749134/Espoonlahden+tulevaisuusasiakirja+2017-21.pdf/e2f33df3-2e46-4d35-ba8a-761d8cb7d398>.
- Kirkko Espoossa 2016c. Leppävaaran seurakunnan tulevaisuusasiakirja 2017–2021. Viitattu 12.1.2017.
<http://www.espoonseurakunnat.fi/documents/55984/1749134/Lepp%C3%A4vaaran+seurakunnan+tulevaisuusasiakirja+2017-21.pdf/189e3dfc-badc-4cc2-a308-0ac71c56c6be>.

- Kirkko Espoossa 2016d. Olarin seurakunta tulevaisuusasiakirja 2017–2021. Viitattu 12.1.2017.
<http://www.espoonseurakunnat.fi/documents/55984/1749134/Olarin+seurakunnan+tulevaisuusasiakirja+2017-21.pdf/9a57a211-59cc-4ca6-b428-4d7c9e1205c5>.
- Kirkko Espoossa 2016e. Tapiolan seurakunnan tulevaisuusasiakirja 2017–2021. Viitattu 12.1.2017.
<http://www.espoonseurakunnat.fi/documents/55984/1749134/Tapiolan+seurakunnan+tulevaisuusasiakirja+2017-21.pdf/4ef13a0c-056b-46af-b35c-30e597748d30>.
- Kirkko Espoossa 2016f. Tulevaisuusasiakirja – Espoon tuomiokirkkoseurakunta. Viitattu 12.1.2017.
<http://www.espoonseurakunnat.fi/documents/55984/1749134/Espoon+tuomiokirkkoseurakunnan+tulevaisuusasiakirja+2017-21.pdf/89792236-bb25-445b-a4a3-5abcaae41453>.
- Kirkko Espoossa i.a.a. Espoon seurakuntayhtymä. Viitattu 12.1.2017.
<http://www.espoonseurakunnat.fi/web/seurakunnat/seurakuntayhtyma>.
- Kirkko Espoossa i.a.b. Espoossa on kuusi seurakuntaa. Viitattu 12.1.2017.
<http://www.espoonseurakunnat.fi/web/seurakunnat>.
- Kirkko Espoossa i.a.c. Kasvatustyö. Viitattu 12.1.2017.
<http://www.espoonseurakunnat.fi/web/seurakuntayhtyma/kasvatustyo>.
- Kirkko Espoossa i.a.d. Leppävaaran seurakunta on 50-vuotias. Viitattu 12.1.2017.
<http://www.espoonseurakunnat.fi/web/leppavaaran-seurakunta/seurakuntanyt-ja-eilen>.
- Kirkko Espoossa i.a.e. Monikulttuurisuustyö. Viitattu 12.1.2017.
<http://www.espoonseurakunnat.fi/web/seurakuntayhtyma/monikulttuurisuustyo>.
- Kirkko Espoossa i.a.f. Poimintoja matkan varrelta. Viitattu 23.8.2016.
<http://www.espoonseurakunnat.fi/web/tuomiokirkkoseurakunta/seurakuntanyt-ja-eilen>.
- Kirkko Espoossa i.a.g. Seurakuntien päätöksenteko. Viitattu 12.1.2017.
<http://www.espoonseurakunnat.fi/web/seurakunnat/paatöksenteko>.
- Kirkko Espoossa i.a.h. Tapiolan seurakunta. Viitattu 12.1.2017.
<http://www.espoonseurakunnat.fi/web/seurakunnat/tapiola>.

Kirkko Espoossa i.a.i. Tervetuloa mukaan Espoon tuomiokirkkoseurakunnan toimintaan! Viitattu 12.1.2017.

<http://www.espoonseurakunnat.fi/web/seurakunnat/tuomiokirkko>.

Kirkko Espoossa i.a.j. Tilastotietoja Espoon seurakunnista. Vuosi 2015. Viitattu 23.8.2016. <http://www.espoonseurakunnat.fi/web/seurakunnat/faktoja-ja-tilastoja>.

Kirkko Espoossa i.a.k. Vapaaehtoistukea nuorille. Viitattu 1.2.2017.

http://www.espoonseurakunnat.fi/web/vapaaehtoistyo/tule-tueksi-nuorille/-/asset_publisher/djks4boUU9WD/content/saappaan-vapaaehtoiseksi.

Kirkko Espoossa i.a.l. Yhteinen diakoniasihteerit. Viitattu 12.1.2017.

<http://www.espoonseurakunnat.fi/web/seurakuntayhtyma/yhteinen-diakoniasihteerit>.

Kirkko Espoossa i.a.m. Yhteinen seurakuntatyö. Viitattu 12.1.2017.

<http://www.espoonseurakunnat.fi/web/seurakuntayhtyma/yhteinen-seurakuntatyo>.

Kirkko Helsingissä 2014. Vapaaehtoistoiminnan käsikirja työntekijälle. Viitattu 6.3.2017.

http://www.kansalaisareena.fi/HSRKY_Vapaaehtoistoiminnan_kasikirja2014.pdf.

Kirkkohallitus 2002. Läsnaolon kirkko. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon missio, visio ja strategia 2010. Kirkon keskusrahaston rahoittaman toiminnan painopisteet. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto. Sarja C 2002:5. Viitattu 20.2.2017.

[http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/082deda6d7238210c225730700357032/04e6def1c2c81e4bc2257e2e0012d4cc/\\$FILE/lasnaolon_kirkko.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/082deda6d7238210c225730700357032/04e6def1c2c81e4bc2257e2e0012d4cc/$FILE/lasnaolon_kirkko.pdf).

Kirkkohallitus 2007. Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto. Sarja C 2007:10. Helsinki: Yliopistopaino. Viitattu 20.2.2017.

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/\\$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf).

Kirkkohallitus 2007b. Läsnaolon nuorisotyö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon erityisnuorisotyön missio, visio ja strategia 2015. Suomen ev.lut. kirkon keskushallinto. Sarja C 2007:3. Viitattu 5.9.2016.

- [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/BF864B5C76F30DC7C22576FE002B16D4/\\$FILE/Erityisnuorisotyön_strategia.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/BF864B5C76F30DC7C22576FE002B16D4/$FILE/Erityisnuorisotyön_strategia.pdf).
- Kirkkohallitus 2010. Kirkon nuorisotyöntekijän ydinosaminen. Viitattu 21.3.2017.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/\\$FILE/nuorisott_yo.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/$FILE/nuorisott_yo.pdf).
- Kirkkohallitus 2014. Kohtaamisen kirkko. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon julkaisuja 7. Helsinki: Unigrafia. Viitattu 20.2.2017.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/\\$FILE/253062_KKH_Kohtaamisen_kirkko_sisus_KORJ.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/$FILE/253062_KKH_Kohtaamisen_kirkko_sisus_KORJ.pdf).
- Kirkkohallitus i.a. Vapaaehtoistoiminnan tutkimus 2015. Viitattu 4.2.2017.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content25B241>.
- Kirkkolaki 1993/1054, 26.11.1993. Viitattu 20.2.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>.
- Laki nuorisolain muuttamisesta 2010/693, 20.8.2010. Viitattu 7.2.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100693>.
- Malkavaara, Mikko 2011a. Osallisuus ja ihmisen arvo Raamatussa. Teoksessa Suvielise Nurmi & Kaisa Rantala (toim.) Näyn & kuulun. Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: LK-kirjat / Lasten Keskus Oy. 91–108.
- Malkavaara, Mikko 2011b. Osallisuus, kirkko ja sen teologia. Teoksessa Suvielise Nurmi & Kaisa Rantala (toim.) Näyn & kuulun. Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: LK-kirjat / Lasten Keskus Oy. 109–135.
- Marjovuori, Ari 2014. Vapaaehtoistyön ytimessä. Järjestömuotoinen vapaaehtoistyö sosiaalisten representaatioiden näkökulmasta. Helsinki: Unigrafia. Helsingin yliopisto. Sosiaalitieteiden laitos. Väitöskirja.
- Mattila, Mikko 2003. Keskiluvut. KvantiMOTV-menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 30.3.2017.
<http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/keskiluvut/keskiluvut.html>.
- Mattila, Mikko 2004. Ristiintaulukointi. KvantiMOTV-menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 30.3.2017.
<http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/ristiintaulukointi/ristiintaulukointi.html>

- Mattila, Mikko 2017. Hajontaluvut. KvantiMOTV-menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 30.3.2017.
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/hajontaluvut/hajontaluvut.html>.
- Nivala, Elina 2008. Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa. Kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehys. Kuopio: Snellman-instituutti. Väitöskirja.
- Nivala, Mauno 2005. Nuorisodiakonia ja kirkon erityisnuorisotyö. Teoksessa Terhi Paananen ja Hans Tuominen (toim.) Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja. s. 138–146.
- Nuorisolaki 2016/1285, 21.12.2016. Viitattu 27.3.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- Nuorten Keskus 2010a. Mikä Saapas. Viitattu 23.8.2016.
<http://www.nuortenkeskus.fi/fi/toimintaa/saapas/mika+saapas/>.
- Nuorten Keskus 2010b. Palveluoperaatio Saappaan periaatteet. Viitattu 23.8.2016.
<http://www.nuortenkeskus.fi/fi/toimintaa/saapas/saappaan+periaatteet/>.
- Nuorten Keskus 2010c. Saappaan ryhmät. Viitattu 23.8.2016.
<http://www.nuortenkeskus.fi/fi/toimintaa/saapas/ryhmat/>.
- Nylund, Marianne 2000. Varieties of Mutual Support. A Study of Finnish Self-Help Groups and Volunteers. Väitöskirja.
- Oravasaari, Tomi 2008. Työtä riittää kaikille. Tutkimus vapaaehtoistoiminnan tulevaisuudenkuvista Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Helsingin yliopisto. Kirkkososiologian laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Oravasaari, Tomi i.a. Kyvyt käyttöön. Seurakuntien vapaaehtoistoiminta ja sen kehittäminen. Viitattu 24.2.2017. <http://kuopionhiippakunta-fi-bin.aldone.fi/@Bin/7d349f7d9519dc535f1c5b950a9bcfa0/1487931431/application/pdf/1989553/Kyvyt%20kayttoon.pdf>.
- Piironen, Tiina 2007. Ohjaajan opas. Lasten osallistavien ryhmien ohjaamiseen. Kuunnelkaa meitä. Lasten osallisuushanke 2006–2007. Helsinki. Viitattu 15.2.2017. <https://nuorisoseurat.fi/wp-content/uploads/2016/12/munvoro-osallisuusopas.pdf>.
- Pyhä Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Rahkonen, Juho 2015. Vapaaehtoistyön tekeminen Suomessa. Tutkimusraportti. Taloustutkimus oy. Viitattu 15.2.2017.

- [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/47CCE174E74CA087C2257E6C0025F29D/\\$FILE/Vapaaehtoisty%F6tutkimus_maaliskuu%202015.pptx](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/47CCE174E74CA087C2257E6C0025F29D/$FILE/Vapaaehtoisty%F6tutkimus_maaliskuu%202015.pptx).
- Raitaranta, Airi 2006. Budjetointi vapaaehtoistyön tukena. Teoksessa Enemmän kuin työmuoto. Vapaaehtoistoiminta kirkossa. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2006:3. 23–26.
- Ryhänen, Juha 2016. Saapas-vapaaehtoinen Juha Ryhäsen sähköpostiviesti 16.9.2016. Tuloste tekijän hallussa.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006a. Aineisto- ja teorialähtöisyys. KvaliMOTV-menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 24.3.2017.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006b. Teemoittelu. KvaliMOTV-menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 7.3.2017.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006c. Tyypittely. KvaliMOTV-menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 7.3.2017.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_5.html.
- Saloila, Meri 2017a. Leppävaaran seurakunnan erityisnuorisotyönohjaaja Meri Saloilan sähköpostiviesti 5.1.2017. Tuloste tekijän hallussa.
- Saloila, Meri 2017b. Leppävaaran seurakunnan erityisnuorisotyönohjaaja Meri Saloilan henkilökohtainen tiedonanto 1.2.2017.
- Sivonen, Jouni 2004. Korrelaatio ja riippuvuusluvut. Kvantimotiv-menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 30.3.2017.
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/korrelaatio/korrelaatio.html>
- Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016. Viitattu 21.3.2017.
http://www.diak.fi/opiskelu/harjoittelu/Documents/Sosionomi_kompetenssit_2016.pdf.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015. Jokainen on osallinen. Kirkon vapaaehtoistoiminta. Viitattu 21.2.2017.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F772D7BC236419FAC2257E34002FE35>

2/\$FILE/Jokainen%20on%20osallinen%20-
%20Vapaaehtoistoiminnan%20linjaukset%20lopulliset2015.pdf.

- Thitz, Päivi 2013. Seurakunta osallisuuden yhteisönä. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Väitöskirja.
- Viljakainen, Ville 2017a. Sähköposti Nuori kirkko ry:n erityisnuorisotyön sihteerille Ville Viljakaiselta 9.2.2017 ”Saappaan tilastoja”. Tuloste tekijän hallussa.
- Viljakainen, Ville 2017b. Sähköposti Nuori kirkko ry:n erityisnuorisotyön sihteerille Ville Viljakaiselta 21.2.2017 (ei aihetta). Tuloste tekijän hallussa.
- Yeung, Anne Birgitta 2002. Nuorten osallisuus vapaaehtoistoiminnassa ja seurakunnassa. Teoksessa Anu Gretchel (toim.) Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Suomen kuntaliitto. 76–89.
- Yeung, Anne Birgitta 2004. Individually Together. Volunteering in Late Modernity: Social Work in the Finnish Church. Helsinki: The Finnish Federation for Social Welfare and Health. Väitöskirja.
- Yeung, Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoistoiminnan timantti. Miten mallintaa motivaatiota? Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino. 104–125.

LIITE 1: KYSELYN SAATEKIRJE

Hei Saapas-vapaaehtoinen,

Mikä saa sinut osallistumaan Saappaaseen? Entä mitä kaipaat työntekijöiltä?

Toivottavasti sinulla olisi hieman aikaa pohtia vapaaehtoisuutta ja vastata kyselyyni. Aikaa se vie noin 15 minuuttia. Ei haittaa, vaikka et nyt ehtisikään päivystämään tai operaatioihin, kuulisin silti mielelläni ajatuksiasi Saappaasta ja sen toiminnasta Espoossa. Kysely on nimetön ja lopullisesta työstä häivytetään tunnistamista mahdollistavat tiedot. Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen vastaukset hävitetään.

Tämä kysely liittyy opinnäytetyöhöni. Opiskelen sosionomiksi Diakonia-ammattikorkeakoulussa, eli Diakissa, Helsingissä ja teen opinnäytetyötä Espoon Saapas-vapaaehtoisten motiiveista ja motivaatiosta. Olen itse ollut mukana Saapas-toiminnassa vapaaehtoisena vuodesta 2003 alkaen.

Vastaathan 19.12.2016 mennessä.

Syksyisin terveisin,

Aura Karjalainen
aura.karjalainen@student.diak.fi

LIITE 2: KYSELY

Espoon Saapas-vapaaehtoisten motivaatio

Tervetuloa vastaamaan Espoon Saapas-vapaaehtoisten kyselyyn. Mikään kysymyksistä ei ole pakollinen, mutta olisi toivottavaa, että vastaisit kaikkiin, jotta kyselyn tulokset ovat mahdollisimman luotettavia. Kiitos ajastasi :).

Perustiedot

1. Ikä vuosina

2. Sukupuoli

Mies

Nainen

Muu/ en halua kertoa

3. Kuinka monta vuotta olet ollut Saapas-vapaaehtoinen?

4. Teetkö jotain muuta vapaaehtoistyötä?

En

Kyllä, mitä tai millaista?

5. Osallistutko

Valitse sopiva vaihtoehto

Perjantaipäivystyksiin

Operaatioihin

Molempiin

En mihinkään

Koulutus

6. Mitä kautta kuulit Saapas-toiminnasta?

Voit valita useamman vaihtoehdon.

Kuulin kaverilta

Työntekijä mainosti

Olen tavannut Saappaita päivystyksessä tai operaatiossa

Näin mainoksen, missä?

Muualta, mistä?

7. Oliko koulutus hyödyllinen Saapas-toiminnan kannalta?

Kyllä

En osaa sanoa

Ei, miksi ei?

8. Kaipaanko lisäkoulutusta jostain aiheesta?

En

Kyllä, mistä?

9. Vastasiko koulutus käytännön Saapas-toiminnan todellisuuteen?

Kyllä

Ei, miksi ei?

Tiedotus

10. Kuinka ajoissa haluaisit saada tiedon (päivystetäänkö, mistä lähdetään, mihin aikaan) perjantaipäivystyksestä?

Muutama päivä aikaisemmin

Viikkoa aikaisemmin

Paria viikkoa aikaisemmin

Koko kausi (kevät/syky) kerralla

11. Kuinka ajoissa haluaisit saada tiedon (päivystetäänkö, mistä lähdetään, mihin aikaan) operaatiosta?

Pari viikkoa aikaisemmin

Kuukautta aikaisemmin

Pari kuukautta aikaisemmin

Koko kausi kerralla

12. Mitä kautta huomaat tulevat päivystykset tai operaatiot parhaiten? Voit valita useamman vaihtoehdon.

Tekstiviesti

Sähköposti

Espoon Saapas-vapaaehtoiset -Facebook-ryhmä

Joku muu, mikä?

Osallistuminen Saapas-toimintaan

13. Kuinka usein osallistut päivystykseen tai operaatioon?

Useamman kerran kuukaudessa

Kerran kuukaudessa

Muutaman kerran kaudessa (syky/kevät)

Kerran kaudessa

Kerran vuodessa

Harvemmin

En koskaan

14. Jos et osallistu päivystyksiin tai operaatioihin, miksi et?

Vastaa tähän, jos et osallistu päivystyksiin. Muussa tapauksessa siirry kysymykseen 15.

Ajankohta ei sovi

Ajanpuute

Elämäntilanteen muutos

Toiminta ei enää kiinnosta

Toiminta on muuttunut

Toiminta ei enää vastaa siihen, miksi lähdin mukaan

Muu, mikä?

15. Mitkä asiat vaikuttavat päätökseesi lähteä operaatioon tai perjantaipäivystykseen?

Saapas-toiminta

16. Onko sillä merkitystä, että Saapas on seurakunnan toimintaa?

17. Koetko saavasi tarpeeksi tukea vapaaehtoisena toimimiseen?

18. Mitä sinä saat siitä, että toimit vapaaehtoisena Saappaassa?

19. Minkälaiseen virkistystoimintaan haluaisit osallistua? Kuinka usein?

Kommentit

20. Kommentteja Espoon Saappaasta, tästä kyselystä tai sen aiheista.